ऑक्टोबर

जगा लावावे सत्पथी । हेचि साईलीलेची कृति ॥

श्रीसाई वाक्सुधा

तें ब्रह्म सत्य सर्वाधार ।
जग हें मिथ्या स्वप्नाकार ।
जया न आद्यंत निर्धारा ।
मध्येंच बसणार कैसें तें ॥ ३१ ॥

यदर्थ परिश्रम करिती विरक्त ।
संत संतत जेथें अनुरक्त ।
मुमुक्षूंचें जें अपेक्षित ।
जें अभीप्सित साधकां ॥ ३२ ॥

असेल इच्छा तें ठायीं पडावें ।
तेणें संतांशीं शरण रिघावें ।
मग ते वदतील तें तें ऐकावें ।
समूळ वर्जावे कुतर्का ॥ ३३ ॥

बांधूनियां मनाची मोट ।
करूनि बुद्धीचा कडेलोट ।
होऊनियां निःसंग निपट ।
लक्षावें नीट गुरुचरणां ॥ ३४ ॥

कुतर्कांचा करा झाडा ।
ना तों करितील मार्गांत झगडा ।
अभिमान पायातळीं रगडा ।
तरीच पैलतीरा पावाल ॥ ३५ ॥

—श्रीसाईसच्चरित अध्याय ३२ वा

श्रीसाईलीला

[श्रीसाईबाबांचे संस्थान, शिरडीचे अधिकृत मासिक]

वर्ष ५७ वे] ऑक्टोबर १९७८ [अं. ७

: संपादक :
श्री. क. ही. काकरे,
रिसिव्हर श्रीसाईबाबा संस्थान, शिर्डी

: कार्यकारी संपादक :
- डॉ. श्री. दि. परचुरे, (इंग्रजी आवृत्ती)
- श्री. सदानंद चेंदवणकर (मराठी ,,)

वार्षिक वर्गणी रु. ६–०० (ट. ख. सह)
किरकोळ अंक ६० पैसे फक्त.

: कार्यालय :
"साईनिकेतन", प्लॉट नं. ८०४–बी,
डॉ. आंबेडकर पथ, दादर, मुंबई १४.
पिन : ४०००१४
दूरध्वनी : ४४ ३२ ६१

श्री साईबाबा साठावे महानिर्वाण विशेषांक

श्रीसाईबाबाय नमः

श्रीसाईबाबाय नमः

श्रीसाईनाथाय नमः

श्रीसाईनाथाय नमः

श्रीसाईनंदाय नमः

ॐश्रीसाई समर्थ

श्रीसाईनंदाय नमः

ॐश्रीसाई शरणं मम

मग जो गाई वाडें कोडें ।
माझे चरित्र माझे पवाडे ।
तयाचिया मी मागे पुढें ।
चोहीकडे उभाच ॥

— या अंकात —

श्री. अ. ज. चितांबर, सदानंद चेंदवणकर, सौ. उषा अधिकारी, सौ. शांता सरोदे, श्री. माधव गोरे, श्री. गं. रा. भट, डॉ. सुमती खानविलकर, डॉ. रामकृष्ण पटेल, श्री. जयवंत कुलकर्णी, श्री. गं. दे. कुलकर्णी, श्री. बा. के. पुराणिक, श्री. उज्वल कुलकर्णी, श्री. बसेकर, पंडित नवल पाटील इ. चे रंजक, संग्राह्य वाचनीय साहित्य.

संपादकीय—

स. न. वि. वि.

दयासागर साईबाबांनी काय शिकविले !

संत चूडामणि भगवान श्रीसाईबाबांची साठावी पुण्यतिथी या ऑक्टोबर ११ ला येत आहे. या साठाव्या पुण्यतिथीच्या निमित्याने यंदाच्या विजयादशमी-पासून पुढील वर्षीच्या विजयादशमीपर्यंत आम्ही तेरा खास अंक काढण्याचे योजिले आहे. या मालिकेतला हा पहिला खास अंक साईभक्त प्रेमींच्या हाती देण्यात अतीव हर्ष होत आहे. वाचक या अंकाचा उल्हासाने स्वीकार करतील अशी खात्री बाळगतो.

हा अंक हाती घेऊन आपण गुरुदेव साईबाबांच्या राज्यात प्रवेश करीत आहोत. राजाच तो होऊन गेला. अजून स्वतेजाने तळपतो आहे. शिरडीची समाधी हे त्याचे सिंहासन, आणि आजही साक्षात्कार होत असलेले असंख्य भक्तगण ही त्याची प्रजा. शिरडी क्षेत्रस्थ साक्षात्कार स्वरूपी राजा, राज्य राजाराम करून राहिला आहे. साईबाबांचे हे राज्य जाति–धर्म–निरपेक्ष असे आहे. ज्याप्रमाणे सरिता सागरात विलीन व्हाव्यात त्याप्रमाणेच हिंदु–मुसलमान, पार्शी, ख्रिश्चन इ० विविध धर्मीय भक्त साईच्या समाधी भोवती लीन होतात.

श्रीसाईंचा प्राणवायू त्यांच्या नश्वर देहातून १९१८ साली बाहेर पडला. त्यांच्या हृदयस्थ रवीचे किरण हजारो भक्तगणांना आजही प्रकाश पुरवीत आहेत. अनंत अवकाशात लुकलुकणारे तेजोगोल अंधेऱ्या रात्री मार्गदर्शन करतात, तर श्रीसाईंची

बोधवचने व चरित्रस्मृती भोळ्या व अज्ञानी जीवांना प्रकाशपथावर नेऊन सोडीत आहेत. सुईच्या अग्रातून एक वेळ उंट जाईल, पण श्रीमंत, परमेश्वरी राज्यात प्रवेश करू शकणार नाहीत. त्याचप्रमाणे बुद्धीची घमेंड इबलीशी जरी जवळ असेल तर त्या तसल्या व्यक्तीला श्रीसाईबाबांच्या सारख्यांच्या सात्त्विक दरबारात पाऊल देखील ठेवता येणार नाही. "सारे काही सोडा आणि मग परमेश्वर जोडा" आणि तसे करायला संतकृपा हेच एकमेव साधन. बुद्धीच्या काठावर कपडे उतरवून श्रद्धेच्या सरोवरात बुडी घेतल्याशिवाय बोधाचा आनंद आजवर कुणाला मिळालेला नाही. विद्यानंद हवा असेल तर एकनिष्ठ अभ्यास लागतो मग ब्रह्मानंद मिळवायचा असेल तर मानव जातीच्या सुखदुःखात तन-मन-धनानं प्रविष्ट व्हायला नको का ?

श्रीसाईनाथ परदुःख शीतल मानीत नसत. दुःखीकष्टी जीवानं त्यांना हाक दिली तर त्यांचे हृदय पाण्यापेक्षा पातळ होत असे अशी ग्वाही त्यांच्या अनेक आठवणकारांनी दिलेली आहे. ते अवतार म्हणून आले, अवलिया नाम पावले आणि दुसऱ्याचा प्राण वाचविण्यासाठी स्वतः विसर्जन पावले. ही त्यांची कीर्ती शिरडीच्या साम्राज्यात दुमदुमून राहिली आहे. ते तसे अयोनी संभव स्वरूपात शिरडीस लिंबाच्या झाडाखाली दिसले, दुनियेचे दुःख त्यांनी पाहिले आणि भक्तगणांना ज्ञानाने नव्हे तर प्रेमाने त्यांनी जिंकले. प्रेम म्हणजेच दया आणि साईनाथ दयासागर होते हे कुणीही नाकबूल करणार नाही. त्यांच्याजवळ गेला आणि त्याच्यावर त्यांनी दया केली नाही असे एकतरी उदाहरण कुणी नमूद केले आहे काय ?

जो पृथ्वीची महाशय्या करतो, हाताची उशी बनवितो, आभाळ पांघरतो, वाऱ्याचा पंखा करतो, शरच्चंद्राचा दीप लावतो, विरक्तीशी लग्न व आनंदात मग्न हा असा योगीराज साई नृपतीपेक्षा कितीतरी सुखी आणि वैभवशाली म्हणावयास हवा. त्यांच्या या वैभवाची साक्ष दिसून आली आणि शिरडीसारखा रुक्ष भाग माणसांनी फुलून जाऊ लागला, आणि आजही गजबजतो आहे. मठ स्थापना, शिष्य परंपरा, गादी पुढे चालू ठेवणे असला कसलाच बडेजाव बाबांजवळ नव्हता ते होते तेव्हाही नव्हता व आताही नाही. पण ते होते तेव्हा आणि आताही त्यांच्या समाधीजवळ सर्व धर्मांचे लोक जे भक्तिभावाने गोळा होतात, आरती करतात, प्रसाद घेतात याचे कारण म्हणजे गुप्त चैतन्यशक्तीचा अजुनही तिथे खडखडीत जाब आहे.

आपला महाराष्ट्र म्हणजे दत्तभूमी आहे. दत्तसंप्रदाय आजही प्रभावी आहे. साईबाबा हा दत्ताचा अवतार मानतात. गुरुपरंपरा श्रीदत्तात्रेयापासूनच आपण

१) रघुपती राघव राजाराम । पतीत पावन साईनाम ।

मानतो. नाथ संप्रदाय याच उगमातून जन्म पावला. ख्रिस्तधर्मीय इंग्रज लोकांच्याच राज्यात साईबाबांचा उदय झाला. आज इंग्रजांचे राजकीय प्रभुत्व लयाला गेले पण साई सूर्यप्रकाश नवतेजाने येथे तळपतो आहे. इंग्रज राज्यकर्ते असताना त्यांचा धर्म लोकांनी स्वीकारला पण भगवान साईंनी कुठलाच नवीन धर्मपंथ सुरू केला नाही. ज्याला त्याला त्यांनी आपापल्या धर्मपंथातच रहाण्यास सांगितले. हे केवढे नाविन्य! साधी रहाणी, आणि दयार्द्र विचारसरणी हीच साईंची कैवल्याकडे नेणारी श्रेष्ठ विचारसरणी आहे.

श्रीसाईंनी एकमेव असे काही शिकविले असेल तर ती मानवसेवा होय. निरपेक्ष, अहंकाररहित व सतत सेवा हीच समाधानाची गुरुकिल्ली होय. साईदेवांनी शांततेची तिजोरी उघडण्याकरिता ही किल्ली आता अक्षरशः उघड्यावर टाकलेली आहे. त्या किल्लीकडे डोळे उघडून पहा, भक्तांनो, ती किल्ली हातात तरी निदान घ्या. सेवारूपी तिजोरीला लावा आणि तिजोरीतील ठेव लुटा. ताठरपणा आणि शिरजोरी या चाकावर जीवनरथ हाकणे आता पुरे झाले आहे अशी साईबाबांची हाक आहे. या हाकेला त्यांच्या ओ द्यायची म्हणजे प्रकाशमय रहाणीला सुरुवात होणार आहे; व आयुष्याच्या अखेरीला जरी ही सुरुवात झाली तरी हरकत नाही ती वाया जाणार नाही याची जाणीव मनी असू द्या हेच श्रीसाईनाथांच्या साठाव्या पुण्यतिथीनिमित्त संदेशरूपाने सांगावेसे वाटते.

— जयसाई —

श्रीसाईबाबा साहित्य आणि श्रीसाईबाबा छायाचित्रे
यांचे शिरडीत अपूर्व प्रदर्शन
गुरुवार दि. ९-११-१९७८ ते सोमवार दि. १३-११-१९७८ पर्यंत

ज्या श्रीसाई मंदिर चालकांनी अद्यापपर्यंत आपापल्या मंदिरातील चित्रे पाठविली नसतील त्यांनी ती त्वरीत संपादक श्रीसाईलीला, साई निकेतन, ८०४ बी, खोदादाद सर्कल, डॉ. आंबेडकर मार्ग, दादर, मुंबई ४०० ०१४ या पत्त्यावर त्वरीत पाठवावीत, प्रकाशकांनी आपापले प्रकाशित साहित्य पण पाठवावे.

चित्रांचा आकार २५ सें. मी. लांब (१० इंच) व २० सें. मी. रुंद (८ इंच) असा असावा व ते क्रिम कलर माऊंटवर चिटकवून पाठवावे.

परब्रह्म श्रीसाईनाथ महाराज

श्री. अनंत जयदेव चितांबर
सांवे ब्लॉक्स, दिल्ली दरवाजा, अहमदनगर.

मज हृदयीं सद्‌गुरु । जेणें तारिलों संसारपुरु ।
म्हणऊनि विशेषें अत्यादरु । विवेकावरी ॥ श्रीज्ञानेश्वरी :
लोहाचें कनक होये । हें सामर्थ्य परिसींच आहे ।
कां मृतही जीवित लाहे । अमृत सिद्धि ॥
जयांचें केलिया स्मरण । होय सकळ विद्यांचें अधिकरण ।
तेचि वंदूं चरण । श्रीगुरूचे ॥ श्रीज्ञानेश्वरी :

सद्‌गुरु भेटणे यासारखा दुसरा लाभ नाही आणि श्रीगुरुकृपा लाभणे ही तर परमभाग्याचीच गोष्ट होय. मात्र श्रीगुरुकृपेचा खरा अर्थ कळला पाहिजे. श्रीगुरुकृपेने भगवत्प्रसाद होणे ही उच्चतम अवस्था आहे.

आपण सर्वसाधारण माणसे संसारातील दुःखानी घायाळ होऊन सद्‌गुरू श्रीसाईबाबांना शरण जातो व बाबा उशीर न करता तात्डतोब आपणास त्या दुःखातून सोडवून आपल्या सांसारिक इच्छा तृप्त करतात. ही गोष्ट नव्याने सांगण्याची आवश्यकता नाही. परंतु बाबांच्याकडे नेहमी मागण्यांची झोळी घेऊन आम्ही त्यांची प्रार्थना करतों आणि सांसारिक सुखातच मग्न होतो, आणि बाबांच्या सत्य स्वरूपाकडे मन घालीत नाही. ह्या संसार सागरातच स्वतःच्या कर्मानुसार गटांगळ्या खाण्यात पुनः चूर होतो. जशी इच्छा करावी तशी फळे मिळतात. ‘स्वस्वरूपीं राहे दंग’ असे स्वरूप पाहून मुमुक्षु होण्याची इच्छा मात्र करीत नाही, मायाजाल तुटत नाही, पुनश्च संसार व्यथेत मग्न. पुनः प्रार्थना. तीही लोभी मनाने. निष्कामभाव निर्माण होणे कठीणच.

हे वर्णन मी दुसऱ्या व्यक्तीचे म्हणून का करावे? स्वतःचे दोष लपवून ठेवण्याने ते का सद्‌गुरुबाबांना समजणार नाहीत असे थोडेच आहे? पण बाबांची

किमया फारच निराळी. ते तर हृदयातील सर्वच भाव जाणतात. सद्‌गुरुपासून काही लपवून ठेवता येणे शक्य नाही.

बाबांच्याकडे जे मागावे ते मिळते. संसारातील सुखे प्राप्त झाल्यावरही निष्कामभाव निर्माण होतोच असे नाही. निष्कामभाव हृदयात निर्माण होण्यासच खरी गरज गुरुकृपेची आहे. पण गुरुकृपेस पात्र होण्यास आपली तयारी कितपत असते याबद्दल आपलेच अंतःकरण आपण तपासले पाहिजे.

जर अनन्यभक्ति असेल तर सद्‌गुरु निष्कामभावाने त्यांची सेवा करण्याचाही भाव भक्ताच्या हृदयात निर्माण करतात आणि ज्ञानप्रकाश पुरवितात असा अनुभव येतो. बाबांच्या भक्तीचा अनुभव सांगण्यासाठी हा लेख लिहित आहे हे वाचकांनी कृपा करून लक्षात घ्यावे.

बाबांचे अनुभव अनेक प्रकारचे आहेत. ते ऐहिक सुखातही तुम्हास लोळवितात आणि मुमुक्षु होण्याचा प्रयत्न करावयास लागलात तर तीही इच्छा ते पुरवितात हा अनुभव येत आहे. अर्थात् जसजशी भक्ताची योग्यता वाढेल तसतसा तो मोक्षाच्या मार्गात प्रगत होईल. पण तो प्रगतच होणार हे निश्चित. गीता सांगते : 'न हि कल्याणकृत कश्चित् दुर्गतिंतात गच्छति '। कल्याण करून घेण्याच्या मार्गाला लागलेला कधीही दुर्गतीला जात नाही. श्रीसाईनाथ महाराज भक्ताची मोक्षपद मिळविण्याची इच्छा तृप्त करणारच. पण अशी प्रबल इच्छा हृदयात असेल तर.

सद्‌गुरु भक्ताच्या हृदयात विवेक जागृत करतात

मनुष्याच्या जीवनात विवेकाला फार मोठे स्थान आहे. मनुष्याचा विवेक ढळला तर तो आपत्तीत, संकटात, अडचणीमध्ये सापडलाच म्हणून समजावे. परमेश्वराने जीवप्राण्यांच्या सृष्टीत फक्त मानवालाच विवेकबुद्धि दिलेली आहे आणि म्हणून सर्व प्राणीमात्रात मनुष्य अथवा मानवी देह हा श्रेष्ठ होय. विवेकभ्रष्ट मनुष्य आणि जनावर, पशु यात फारसा फरक राहात नाही. संस्कृत सुभाषित आहे की, 'अविवेकः परमापदाम् पदम्' म्हणजे सर्व संकटांचे स्थान कोणते असेल तर ते 'अविवेक' होय. संत एकनाथ महाराज म्हणतात, 'मावळल्या विवेक वृत्ति। अंध होय ज्ञानस्फूर्ति।' मनुष्याची विवेक करण्याची वृत्ति लोपली तर ज्ञानाची स्फूर्ति ही आंधळीच होते. यावरून विवेकाचे महत्त्व लक्षात येण्यासारखे आहे. पण ह्या दुष्ट जगात विवेक जाग्यावर ठेवणे हे कर्म फार कठीण आहे. सभोवतालचे वातावरण

पाहू गेले असता ही गोष्ट अनुभवास नेहमी येत असते. अशा परिस्थितीत एकच परिणामकारक व सतत टिकणारा उपाय असेल तर सद्‌गुरूंचे स्मरण करून त्यांची कास धरणे व त्यालाच शरण जाणे. म्हणूनच ज्ञानेश्वरासारखे महान् संतही अतिनम्रतापूर्वक सांगतात की, माझ्या हृदयात सद्‌गुरूला स्थान दिल्याने, त्या सद्‌गुरूनी मला संसारपूरातून तारिले आणि यासाठी माझा विवेकाविषयी अत्यंत आदर माझ्यामध्ये निर्माण झाला. महान् संतांचे हे स्वतःविषयी उद्‌गार ! तर आमच्यासारख्या पामरांनी कोणत्या भाषेत विवेकाचे गोडवे गावेत ? येथे सद्‌गुरूला हृदयात स्थान घट्ट देऊन त्यांचे चरणी मस्तक ठेवावे यापेक्षा अधिक काय करणार ? श्रीसद्‌गुरू श्रीसाईनाथमहाराज यांना हृदयात स्थान देऊन त्यांच्या सतत स्मरणाने मला त्यांनी विवेकाची कधीच उणीव पडू दिली नाही एवढेच नव्हे तर ही विवेकवृत्ति वळावून ज्ञानस्फूर्ति ते निर्माण करतात हा माझा नित्याचा अनुभव आहे. अनेक भक्तानाही तो येत असलाच पाहिजे.

बाबांनी देह ठेवून ६० वर्षे झाली तरी ते हा नित्य अनुभव व इतरही अनुभव देतच आहेत हे कसे ? याचे उत्तर एकच बाबा प्रत्यक्ष परब्रह्म, साक्षात् सर्वलोक महेश्वर. अव्यय परमात्मा की, जो नित्य, अनंत, सनातन, पुरुषोत्तम असे आहेत. त्यांना जन्म नाही. असे असले तरी गीतेत म्हटल्याप्रमाणे श्रीकृष्ण परमात्मा, श्रीरामचंद्र प्रभु, श्रीयोगीराज दत्तात्रेय हे श्रीसाईबाबांच्या रूपानेच ह्या पृथ्वीतलावर ' दीनोद्धारण व धर्मरक्षणासाठी अवतरले आहेत. श्रीकृष्ण भगवान सांगतात—

अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरोऽपि सन् ।
प्रकृतिंस्वामधिष्ठाय संभवामि आत्ममायया ॥ गीता...

अर्थ :– मी जन्मरहित असलो तरीही, सर्व प्राणिमात्रांचा ईश्वर असूनही माझ्या प्रकृतीला आश्रय होऊन माझ्याच मायेच्या योगाने मी मनुष्य देहाने अवतरतो.

२) साई साई नित्य म्हणाल । सात समुद्र करीन न्याहाल ।

श्रीसाईबाबांचा अंतिम दिन

— सदानंद चेंदवणकर
कार्यकारी संपादक श्रीसाईलीला

* आपले अवतार कार्य समाप्त झाल्यानंतर अवतारी पुरुष निज स्वरुपात विलीन होऊन जातात. त्याप्रमाणे बाबांचे अवतार कार्य संपताच त्यांनी पण आपल्या महासमाधीचे प्रस्थान ठेवले. 'अनायासेन मरणं विना दैन्येन जीवनम्' हे या जगातील मानवाच्या उत्कृष्ट गृहस्थाश्रमाचे लक्षण सांगितले जाते. बाबांना स्वतःचा व्यक्तिगत संसार नव्हता पण त्यांना जनार्दन ज्या जनात दिसत होता त्या जनाच्या संसाराची काळजी ते वहातच होते. पण त्या संसारातही त्यांना कधी दैन्य नव्हते. दक्षिणा मिषाने संपत्ती त्यांच्या पायापुढे चालत येत असे आणि ते तिची रवानगी तितक्याच उत्कटतेने रंजल्या गांजलेल्यांकडे व अनाथ अपंगांकडे करीत असत. तेव्हा त्यांचे देहावसानही अनायासेनच झाले. आपल्या समाधिमंदिराची त्यांनी आपल्या हाताने भक्ताकडून सिद्धता करवून घेतली होती. सारे भक्तभोग पुरविल्यावर बाबांना या जगात कोणतेच कर्तव्य उरले नव्हते म्हणून ही देहस्थिती सोडताना त्यांना कोणत्याच प्रकारचा विषाद वाटला नाही.

श्रीसाईबाबा शिरडीत आल्यापासून त्यांच्या जवळ एक मातीची पक्की भाजलेली वीट होती. ते तिची अत्यंत काळजी घेत असत व ती रोज उशाकडे घेऊन झोपत असत. ते मशिदीत आले तेव्हा कै. म्हाळसापती व काशीराम शिंपी तिला स्नान घालीत असत. तिची षोडषोपचारे पूजा करीत व ती नीट जपून धुनीच्या खांबाजवळ ठेवीत. रात्री तिला कपड्यात गुंडाळून बाबा उशाला घेत. पुढे बाबांचा एक सेवक भक्त महादू कान्हू फासले मशिदीचे काम करु लागला. तो पण ती वीट अत्यंत काळजीपूर्वक धुवून श्रीधुनीमाईचा खांब व बाबांच्या कपड्याच्या पेटीच्या खाली असलेली सिमेंटची बैठक यामधील लहानशा फटीत ठेवीत असे व रात्री कपड्यात गुंडाळून बाबांच्या उशाकडे ठेवी. बाबांचे त्या वीटेवर फार फार प्रेम असे. ते तिला कधीही विसंबत नसत. ती वीट त्यांचा जीव की प्राण असे. एक दिवस ती कुणाच्या तरी हातून फुटली व तिचे दोन तुकडे झाले. ही गोष्ट बाबांना कळल्यावर त्यांना अतिशय वाईट वाटले. ते अक्षरशः कळवळले. त्यांनी आपले स्वतःचे थोबाड

या बोला विश्वास ठेवाल । पावाल कल्याण निश्चये ।

ओढून घेतले. त्यांच्या नेत्रात अश्रू उभे राहिले. ते रडू लागले व म्हणाले, माझी संगतीण गेली. मी आता रहाणार नाही आणि खरोखरीच तसे झाले. वीट दुभंगल्या-पासून आठवड्यातच त्यांनी महासमाधी घेतली.

बाबांना मानमोडी हा विकार झाला होता. त्यांना ताप येत होता. त्यांनी अन्न वर्ज्य केले होते. त्यामुळे दिवसेंदिवस त्यांच्या शरीरात शक्ती मुळीच राहिली नव्हती. त्यांना जेव्हा ताप आला होता तेव्हा काकासाहेब दिक्षित शिर्डीस होते. परंतु बाबांनी त्यांना मुंबईस पाठवून दिले.

साधारणपणे सर्व धर्मांच्या पद्धतीप्रमाणे एखाद्याचा अंत समय जवळ आला म्हणजे त्याच्याजवळ प्रार्थना किंवा एखादा धर्मग्रंथ वाचण्याची प्रथा आहे. साईबाबांना आपला अंतकाळ जवळ आल्याची पूर्ण जाणीव झाली होती म्हणूनच की काय बाबांनी शेवटच्या तीन दिवसात वझे नावाच्या एका सच्छिल भक्त ब्राह्मणाला 'रामविजय रामायण' वाचण्यास सांगितले. कारण बाबा हे प्रभू श्रीरामचंद्राचे एकनिष्ठ भक्त होते. या रामविजय ग्रंथाचे एकदा वाचन झाल्यावर बाबांनी वझेकडून पुन्हा पुन्हा तीन चार वेळा रामायणाचे-रामविजयाचे-पारायण करवून घेतले.

शेवटचे तीन-चार दिवस तर त्यांनी आपले उठणे-बसणे-हिंडणे-फिरणे हे सारे शारीरिक व्यवहार बंद करून टाकले.

पण अगदी अखेरच्या क्षणापर्यंत बाबा पूर्णपणे शुद्धीवर होते. चांगल्या सावध स्थितीत सर्वांच्याबरोबर ते बोलत होते व आपल्या भक्तांना शोक करू नका, धीर सोडू नका असा उपदेश करीत होते. त्यामुळे पुढे लौकरच आपल्यावर वज्राघात होणार आहे याची कुणालाच कल्पना नव्हती, जाणीव नव्हती.

मंगळवार ता. १५ ऑक्टोबर १९१८ चा दिवस नेहमीप्रमाणे उगवला. दुपारच्या आरती नंतर बाबांनी बापूसाहेब बुटी, जोग, नानासाहेब निमोणकर, माधवराव देशपांडे इ. मंडळींना घरोघर जेवावयास पाठवून दिले. ही सारी मंडळी बाबांच्याबरोबर मशिदीत जेवत असत. पण त्या दिवशी त्यांना अशाप्रकारे घरोघर पाठवून बाबांनी या १५-१०-१९१८ रोजी विजयादशमीच्या दिवशी दुपारी २ वाजुन ३५ मिनिटांनी महानिर्वाण केले.

बाबांची अगदी निकटची मंडळी बाबांच्या जवळ होती. लक्ष्मीबाई शिंदेला त्यांनी नऊ रुपये दक्षिणा काढून दिली. ती संतुष्ट झाली. ती रोज रात्री बाबांना भाकर देत असे. शामा उर्फ माधवराव देशपांडे द्वारकामाईत पायरी जवळच बसले

४) कुठेही जा दुनियेवर । मी तो तुम्हा बरोबर ।

होते. त्यास बाबा म्हणाले, "शामा! मला आता बरे वाटत नाही. बुटीच्या दगडी-वाड्यात आता मला घेऊन चला." असे क्षीण आवाजात बाबा म्हणाले आणि तेच भगवान श्रीसाईबाबांचे अंतीम उद्‌गार होत. बयाजी आप्पा कोते पाटील या नावाचा बाबांचा एक निस्सीम सेवक भक्त बाबांच्या जवळ त्यावेळी होता. त्यांच्या मांडीवर बाबांनी डोके टेकले व अखेरचा श्वास सोडला. बाबांच्या या अंतीम घडीचे वर्णन करताना श्रीसाईसच्चरित्रकार म्हणतात—

आयुर्दीप स्नेह सरतां । प्राणज्योती मंद होतां ।। बयाजीचे अंकावरता । देह विश्रामता पावला ।। नाही पडून वा निजून । स्वस्थपणे गादीसी बैसून ऐसा स्वहस्ते धर्म करून । केले विसर्जन देहाचे ।।

बाबांची अंतीम क्षणाची हालचाल चालू असताना भागोजीचे त्यांचेकडे बारकाईने लक्ष होते. त्याने लगेच नानासाहेब निमोणकरांना हाक मारली. नानांनी लगेच बाबांच्या मुखात गंगोदक घातले आणि सर्वांनी "देवा। देवा' असा हंबरडा फोडला. 'देवा देवा' असा पहिला पुकारा जेव्हा भक्त मंडळींनी केला तेव्हा बाबांनी 'आ' म्हणून होकार दिला व मगच प्रयाण केले. इकडे केवळ बाबांच्या आग्रहाखातर जी मंडळी जेवायला गेली होती. त्यांचे जेवणाकडे लक्षच नव्हते. ते कसे बसे पोटात अन्न लोटीत होते. तोच निरोप आला की भेटीला चला. आपल्या सदैव दुखण्यात बाबा द्वारकामाईत बसूनच असत व बसलेल्या अवस्थेतच त्यांचे देहावसान झाले.

भोजनाला गेलेल्या मंडळींना निरोप मिळताच ती धावत आली आणि बघतात तर काय सारेच काही शून्य. सगळा कारभार आटोपलेला होता. परमप्रिय पंचप्राणप्रिय बाबाजी पंचतत्वात विलीन झाले होते. ते सर्वांना सोडून गेले होते.

भगवान श्रीसाईबाबांची दुःखद वार्ता वाऱ्यासारखी चारी दिशाना पसरली सर्वत्र एकच हाहाःकार झाला. शिरडी गावातील सारी लहानथोर आबालवृद्ध स्त्री-पुरुष मंडळी आकांत करीत द्वारकामाईत धावली आजुबाजुचे सर्व लोक अक्षरशः धावत धावत आले. सर्वत्र हाहाःकार उडाला. सारेच जग दुःखाने हळहळून आक्रोश करू लागले . बाबा गेले ! बाबा आम्हाला सोडून गेले हो ! शिरडीतील घरोघरी मोठी गडबड उडून गेली. सर्वांच्या उरात धडधड सुरू होऊन सगळे जग बाबांचे अंत्यदर्शन घेण्यासाठी धावून आले.

द्वारकामाई मंडप तर गच्च भरून गेला. बाबांचा पार्थिव देह पाहून सर्वांचे कंठ दाटून आले.

तुम्हा हृदयीच माझे घर । अंतर्यामी तुमचे मी ।

श्रीसाईंचे महानिर्वाण होण्याच्या अगोदर म्हणजे शके १८३८ च्या विजया-दशमीची गोष्ट. त्या दिवशी सायंकाळी सूर्यास्ताच्या सुमारास बाबांनी एकाएकी अन्दर्शाने रूद्र प्रगट केले. अंगातली कफनी आणि डोईचे फडके काढून ते धुनीत टाकले. लंगोट होता तो पण फाडला व त्याचीही अग्नीला आहुती दिली आणि दिगंबर होऊन ते म्हणाले, "करारे आता निदान। मी मुसलमान की हिंदू॥" ज्या कुणाला शंका असेल ती त्याने आताच फेडून घ्यावी असे ते मोठमोठ्याने ओरडून सांगू लागले. हा देखावा पाहून सगळेजण गडबडले होते. तो दिवस त्यांचा चावडीवर झोपण्यास जाण्याचा होता. वाजत-गाजत त्यांची मिरवणूक जाणार होती पण पहातात तो हे काय?

रक्तपिती झालेला भागोजी शिंदे बाबाचा एक व्याधिष्ट भक्त त्यांच्याजवळ नेहमी असे. तो धीर करून पुढे झाला व त्याने विचारले, "महाराज आज शिलंगणाचा दिवस आणि हे काय?

बाबा म्हणाले, "हेच माझे शिलंगण" आणि असे म्हणून त्यांनी आपला सटका घेऊन सणसण जमिनीवर हाणला. अशा परिस्थितीत तीन चार तास गेले. रात्री बारा वाजले तेव्हा कुठे स्वारी शांत झाली. नवाकोरा लंगोट ते नेसले, नवी कफनीही त्यांनी परिधान केली, डोक्यालाही एक शुभ्र फडके बांधले व नंतर नेहमी-प्रमाणे मिरवणुकीने ते चावडीवर गेले. या घटनेने त्यांनी असे सूचित केले असे म्हणतात की, "भवसागर सीमोल्लंघनास दसरा हाच चांगला मुहूर्त होय. या घटने-नंतर नवे एकच वर्ष गेले व दुसऱ्या वर्षी दसऱ्याच्याच दिवशी बाबांनी अशा प्रकारे देह ठेवला या घटनेची आठवण शिरडीकरांना झाली. अशाप्रकारच्या बाबांच्या आठवणी याप्रसंगी जो तो सांगू लागला.

१९१८ सालची विजयादशमी हा आपल्या प्रयाणाचा मुहूर्त म्हणून बाबांनी ठरविला होता असे आणखीन एका गोष्टीवरून दिसून येते. शिरडीचे ग्रामपाटील रामचंद्र दादा हे एकदा खूप आजारी पडले. त्यांचे दुखणे खूप जोरावले. वेदना असह्य झाल्या. अशा स्थितीत एका मध्यरात्री त्यांना आपल्या उशाशी साईबाबांची मूर्ति दिसली. पाटील दीनवाणीने बाबांना उद्देशून म्हणाले, 'बाबा, आता मला हे दुखणे नाही हो सोसवत. मरण केव्हा भेटेल याची मी वाट पाहातो आहे.' त्यावर बाबा अत्यंत दयार्द्र स्वरात म्हणाले, 'अरे तू काही काळजी करू नकोस. तुझ्यावरचे गंडां-तर टळले. तुला काही भीति नाही, परंतु तात्याची (तात्या गणपत पाटील कोते) मात्र मला धडगत दिसत नाही, शके १८४० च्या विजयादशमीला (सन १९१८)

५) माझिया ठायी मनबुद्धी। समर्थो स्मरा निरवधी।

तात्या अक्षयपद पावणार खास. पण हे त्याला सांगू नकोस. उगाच तो मनाशी झुरत राहील. त्या दिवसापासून रामचंद्र पाटील बरा होत गेला. बाबांनी सांगितलेली भविष्यवाणी त्याने फक्त बाळा शिंप्याच्या कानावर घातली होती. आणखीन कोणाकडे तो बोलला नव्हता. शके १८४० चा भाद्रपद सरला आणि खरोखरीच तात्याबाने बिछाना धरला आणि आला आश्विन मास डोकावू लागण्याच्या आधी बाबांनाही शिरशिरी भरली, तात्याबाला दुखण्याच्या यातना फार होत. पण त्याचे चित्त सदैव बाबांच्या स्मरणात गुंतलेले असे. इकडे बाबांचे दुखणे वाढले. दसरा जवळ आला तसा रामचंद्र पाटील व बाळा शिंपी यांना भयाने घाम सुटला. दसऱ्याला तात्यांची नाडी अगदी मंद झाली भान पण गेले...

पण नवल असे की इकडे त्याच दिवशी बाबांनी देह ठेवला आणि तात्या आजारातून वाचून हळूहळू बरा झाला. या घटनेसंबंधी साईसच्चरित्रकार लिहितात—

असे–पुढे नवल वर्तले । तात्याचेहि गंडांतर टळले ।
तात्या राहिले बाबाच गेले । जणू मोबदला केले की ॥
पहा आता बाबांची वाणी । नाव दिधले तात्याचे लावुनी ।
केली तयारी निजप्रयाणी । वेळा न चुकवुनी अणुभरा ॥

तेव्हा सांगावयाची गोष्ट अशी की बाबांनी आपल्या महासमाधीची वेळ अगोदरच ठरवून ठेवली होती हे निश्चित.

श्रीबाबांच्या देहावसानाने कष्टी दुःखी झालेल्या साईभक्तांचा पहिला दुःखावेग ओसरल्यावर आता बाबांच्या देहाचे काय करावे हा विचार सुरू झाला. बुटींच्या वाड्याच्या चौकात ते ठेवावे असे बाबांचे पूर्वीचे सांगणे होते पण आता मुसलमान भक्त म्हणू लागले, ते मुसलमानांच्या कबरस्तानात नेऊन पुरू या. पण तिथले ग्रामपाटील श्री. रामचंद्र दादा हे मोठे करारी होते. ते म्हणाले,

असोत तुमचे विचार काही । समूळ काही आम्हा ते मान्य नाही ।
वाड्याबाहेर इतरां ठायी । क्षणभरीही साई ठेवूं नये ॥

आणि मग सारेजण गप्प बसले. तरीपण दोन दिवस भयंकर वादावादी झाली, तेव्हा काकासाहेब दिक्षितांनी कलेक्टर साहेबांना तार पाठवून त्यांची मदत घेतली. त्यांनी साने नावाच्या मामलेदाराकडे हा निवाडा करण्याचे काम सोपविले. त्याने लोकांची मते घेतली ती हिंदूच्या बाजूने अधिक पडली व शेवटी बाबांचा देह बुटींच्या वाड्यात समाधीसाठी नेण्याचे ठरले; व वादावादी थांबली.

देहाचे काहीही होवो कधी । भय भ्रिशुद्दी नाही त्या ।

श्रीसाईबाबांची समाधि ही बाबांनी निर्वाणापूर्वीच बांधवून घेतली होती. नागपूरचे प्रसिद्ध साईभक्त श्रीमंत गोपाळराव उर्फ भाऊसाहेब बुटी यांच्या मनात शिरडीला आपल्या मालकीचा स्वतंत्र वाडा असावा असे आले. बाबांनी त्यांना स्वप्नात येऊन वाडा आणि देऊळ दोन्ही उभारा अशी आज्ञा केली होती. त्याप्रमाणे वाडा उभा झाला. बाबांनी बांधकाम मंजूर केले होते. या वाड्याच्या गाभाऱ्यात श्रीमुरलीधराची मूर्ति एका चौकावर सिंहासन करून बसवावी असे त्यांच्या मनात होते. त्यालाही बाबांची अनुमति मिळाली होती. पण त्याचवेळी बाबा म्हणाले होते–

देऊळ पूर्ण झालियावरी । येऊ की वस्तीस आपणही ॥

तसेच ते असेही म्हणाले होते–

वाडा पुरा झालिया पाठी । आपुलेसाठीच तो लाऊं ॥

आणि काय चमत्कार ही कामे पूर्ण होत असतानाच बाबांनी इहलोकाचा त्याग केला व त्यांनी सांगितल्याप्रमाणेच त्यांचे परमपवित्र असे शरीर वाड्याच्या गाभाऱ्यात ठेवण्यात आले. साईसचरित्रकार म्हणतात–

मग ते पवित्र साई शरीर । जाहले गाभारियामाजी स्थिर ॥
वाडा जाहला समाधिमंदिर । अगाध चरित्र साईचे ॥

श्रीबाबांच्या देहाला भूमातेच्या उदरीच का स्थान देण्यात आले, अग्निसंस्कार का करण्यात आला नाही याचे कारण तर हिंदू पद्धतीत संन्याशाना अशी समाधीच देत असतात. बाबा लौकीक संस्कारांच्या पलीकडचे असल्यामुळे वाच्यार्थाने संन्याशी नव्हते हे खरे, तथापि रूढार्थाने ते खरे संन्यस्त होते आणि दुसरे कारण असे की त्यांच्या भक्तात त्यावेळी हिंदुप्रमाणे मुसलमान भक्तही बरेच होते तेव्हा त्यांच्या पद्धतीप्रमाणे त्यांचा देह भूमीगत केल्याने त्या जमातीलासुद्धा थोडे बरे वाटावे.

बाबा महासमाधिस्थ झाल्यावर त्यांच्या पार्थिव देहावर फुलांच्या राशीच्या राशी पडल्या. हजारो लोक ' साईबाबा ' असे म्हणत आक्रोशत होते. तो सारा प्रसंग हृदयाला पीळ पाडणारा होता.

आणि अगदी याचवेळी मुसळधार पाऊस शिरडीत सुरू झाला. एका महान संताचे स्वर्गात स्वागत करण्यासाठी जणू आकाशात गडगडाट झाला; व विजा चमकू लागल्या. दुःखावेग आवरून लोक घरोघरी परतले.

हिंदुपद्धतीप्रमाणे बरोबर तेराव्या दिवशी श्रीबाबांचे उत्तरनिधान (श्राद्ध) करण्यात आले. तिलांजली, पिंडप्रदान, मासिक श्राद्ध इत्यादी विधी यथाशास्त्र प्रामस्थ

६) ऋणानुबंधाच्या गाठी । म्हणून तुम्हा आम्हा भेटी ।

ब्राह्मणांच्या सहकार्याने करण्यात आले. हा सगळा कार्यक्रम यथोचित असा साकोरीच्या श्रीउपासनी महाराजांच्या उपस्थितीत पार पडला. ब्राह्मणभोजन, अन्नसंतर्पण, दक्षिणाप्रदान इत्यादीसाठी शेकडो रुपये भक्तांनी खर्च केले. मुंबईतील विलेपार्ले येथल्या श्री. शामराव जयकर यांनी बाबांच्या हयातीत बाबांना विनंती करून आपल्या सफाईदार कुंचल्यातून उतरवलेली बाबांची छानदार प्रतिमा बाबा द्वारकामाईत जिथे कठड्यावर हात टेकून जिथे बसत असत तिथे स्थानापन्न करण्यात आली. ती पाहून साई प्रत्यक्ष इथेच आहेत अशी भावना होते.

जाहली साईदेह निवृत्ति । प्रतिमा–दर्शने होय अनुवृत्ति ।।
वाटे निजभक्त भावार्थी । पुनरावृत्तीच ही मूर्त ।।

श्रीसाईमहाराज निर्वाण पावले किंवा अदृश्य झाले तरी पूर्वीचे दत्तावतार श्रीनृसिंह सरस्वती स्वामी गाणगापुरादी स्थानी आणि श्री अक्कलकोट स्वामी अक्कलकोटी किंवा रामदास तुकारामादि संत त्यांच्या निर्वाणस्थळी गुप्तरूपाने वास करीत असतात ही जशी अनेकांची श्रद्धा आहे तशीच बाबा शिरडीत गुप्तरूपाने वास्तव्य करून आहेत अशी बाबांच्या भक्तांचीही गाढ श्रद्धा आहे. श्रीसाईबाबा गुप्तरूपाने आजसुद्धा शिरडीतच आहेत व एकनिष्ठ भक्तांचे मनोरथ ते पूर्वीप्रमाणेच पुरे करीत असतात.

श्रीरामदास स्वामींनी मृत्यु निरूपण करताना महान वीर, योद्धे, मुत्सद्दी, राजे-महाराजे, पंडित, शास्त्रज्ञ इत्यादी सर्व हे जग सोडून जातात. मृत्यु कुणाचीही गय करीत नाही. फक्त एकच राहातात ते कोण ? तर स्वरूपाकार झालेले संत. कारण त्यांनी ज्ञानयुक्त होऊन मृत्यूला जिंकलेले असते असे म्हटले आहे.

सामान्य लोकांच्या बाबतीत मृत्यूनंतर व्यक्तीचा लिंगदेह काही काळ तरी अंतराळात वावरत असतो आणि तो आप्तेष्टांना व प्रेमीजनांना मधून मधून भेट देतो असे त्या शास्त्रातले तज्ज्ञ सांगतात, आणि अनेकांच्या ते अनुभवासही येत असते. श्रीसाईबाबांसारख्या संतांच्या किंवा अवलियांच्या बाबतीत हाच नियम लावला म्हणजे त्यांच्या प्रयाणानंतरही काही काळ तरी त्यांचा लिंगदेह त्यांच्या भक्तांच्या मनकामना पूर्ण करीत असतो असे मानण्यास हरकत नाही. या दृष्टीने बाबांच्या प्रयाणानंतर त्यांचे नामस्मरण किंवा समाधीपूजन दर्शन इ. गोष्टी त्यांच्यावर एकनिष्ठ ठेवणाऱ्या भक्तांना लाभदायक ठरलेल्या आहेत असे जे त्यांच्या चरित्रात सांगितलेले त्यावर विश्वास ठेवण्याला मुळीच हरकत नाही. श्रीसाई समर्थ रामदास स्वामी यांच्या

नंतर अवघ्या दोन शतकांच्या आतच सच्चिदानंद विश्वेश्वर श्रीअवधूत दत्तात्रेयांनी श्रीसद्गुरु साईबाबांच्या रूपाने या भूमीवर पुन्हा अवतार घेतला व १८३८ पासून १९१८ पर्यंतच्या ८० वर्षांच्या कालखंडात हिंदुमुसलमानांना सन्मार्गाला लावण्याचा यत्न केला. खरोखरच श्रीसाईबाबा हे महान पुरुष होऊन गेले.

श्रीसाईबाबांचे महानिर्वाण झाले त्या दिवशी रात्री मुंबईचे प्रसिद्ध साईभक्त श्री. हनुमान प्रसाद जोशी यांच्या घरातील बाबांची तसबीर एका-एकी गदगदा हलू लागली. पार्ल्यांच्या श्री. माधवराव दिक्षितांना नाशिकच्या एका महान योग्याने चिरसमाधि घेतल्याचे स्वप्न पडले. पंढरपूरास दासगणूनाही असेच स्वप्न पडले. आणि दुसऱ्या दिवशी लक्ष्मण भट नावाच्या एका साईभक्तांना दृष्टांत झाला. सांताक्रूझला राहाणाऱ्या सौ. प्रधान यांच्या बहिणीला 'ट्रंकेतील पिवळा पितांबर समाधिवर घालण्यासाठी पाठव' असा दृष्टांत झाला तर काकासाहेब महाजनी नामक साईसेवकाला 'उठ, माझा तेरावा दिवस आहे तो तू कर' असे स्वप्न पडले.

बाबांच्या जवळ नेहमीच एक लहानसे बोचके असे. त्याला ते कुणालाही हात लावू देत नसत. त्यांच्या महानिर्वाणानंतर ते उघडून पाहाता त्यात काशीरामने प्रथम दिलेली हिरवी कफनी व हिरवी टोपी सापडली, तर माधवराव देशपांडेंचेकडून बाबांची चिलीम व सटका मिळाला.

श्रीसाईबाबा आज शरीररूपाने जरी नसले तरी त्यांनी आपल्या निरनिराळ्या भक्तांना मागच्या कित्येक जन्माची ओळख करून दिलेली आहे. अर्थात बाबा पृथ्वीवर सारखे येत आहेत; असतातच. त्यांनी सर्व भक्तांना सांगूनच ठेवलेले आहे.

जरी हे शरीर गेलो मी टाकून । तरी मी धावेन भक्तांसाठी ।
नित्य मी जिवंत जाणा हेचि सत्य । पहावी प्रचीत अनुभवे ।।

बाबांचा हा अनुभव अनेक असंख्य भक्तांना जगभर येत आहे.

बाबांची फुटलेली वीट महादू फासलेने जशींच्या तशीच बाबांच्या बुटीवाड्यातील समाधीत त्यांच्या उशाकडे ठेवली आहे असे पुढे कै. माधवराव देशपांडे उर्फ 'शामा' व कै. तात्या पाटील कोते यांनी सांगितले, बाबांची ही वीट भक्तशिरोमणि पुंडलिकाने श्रीकृष्ण भगवानांना पंढरी क्षेत्रात बसावयास दिलेल्या विटेचे व श्रीपांडुरंग त्या विटेवर उभे आहेत तिचे दर्शक असून बाबा हे विठ्ठल–कृष्ण स्वरूप होते असे सिद्ध होते. श्रीपांडुरंगाने वीट पायाखाली घेतली व बाबांनी ती उशाकडे घेतली हाच काय तो फरक.

७) निष्ठा आणि सबुरी दोन । हेच ते पैसे नव्हते आन ।

श्रीसाईबाबांचे महानिर्वाण झाल्यावर बरोबर चौदा दिवसांनी बाबांचे भक्त श्रीनानावल्ली महाराज हे पण कालवश झाले. ते बाबांच्या काळात अदृश्य रूपाने वावरत असत. त्यांची समाधी शिरडीत लेंडीबागेच्या प्रवेशद्वारापाशी आहे.

काय कोणाचे

१) उदी—धुनीमाईची
२) भाकरी—बायजाबाईची
३) निस्सिम भक्ती—मेघाची
४) सेवा—भागोजी शिंदेची
५) चिलीम, तंबाखू, सटका—बाबांचा
६) कीर्तन—दासगणूंचे
७) साईसच्चरीत्र—दाभोळकरांचे
८) खुशालचंद—रहात्याचे
९) चावडी—आण्णा चिंचणीकरांची
१०) झोपडी—अब्दुल बाबांची
११) रामभक्ती—धुरंधरांची
१२) फेटा—हरी कान्होबाचा
१३) नारळ—वासुदेवानंद सरस्वतींचा
१४) समाधीमंदीर—बुटींचे
१५) लेंडीबाग—प्रधानांची
१६) साकोरी—उपासनींची
१७) निशाण—निमोणकरांचे
१८) बारे—खंडोबाचे
१९) विजयानंद—मद्रासचा
२०) सिद्दीक फाळके—कल्याणचा
२१) बुटी—नागपूरचे
२२) कुस्ती—मोहीद्दीनची
२३) सप्तशृंगी—वणीची
२४) बापूगीर—जामनेरचा
२५) काका पुराणिक—धोपेश्वरचे
२६) वैर—चनबसाप्पा-विरभद्रप्पाचे
२७) धोतीपोती खंडयोग—बाबांचा
२८) भजनीमेळा—मद्रासचा
२९) चांदपाटील—धूपखेड्याचा
३०) शेठ रतनजी—नांदेडचा
३१) नारूग्रस्त पाय—पिल्यांचा
३२) शिर्डीचा बाजार—रविवारचा
३३) हेमाडपंत किताब—दाभोळकरांचा
३४) गुर्वाज्ञा परीक्षा—काकासाहेब दिक्षितांची
३५) श्रद्धा, सबुरी मंत्र—बाबांचा
३६) "अवतरणिका"—बाळासाहेब देवांची

—माधव गजानन गोरे
विनायक बाग, बालाजी मंदिर मार्ग, कुर्ला (पश्चिम) मुंबई—७०

म्या ते तेव्हाच टाकिले देऊन । तेणे प्रसन्न गुरुमाय ।

बाबांची अशी भक्ती

सौ. उषा प्रभाकर अधिकारी
सावित्री भुवन, बंदर रोड, रत्नागिरी

* मुंबई शहर. गजबजलेला रस्ता. गाड्यांची धावपळ–पण यातूनही एक वृद्धा पूजेची तयारी घेऊन प्रसन्न अंतःकरणाने निघालेली आहे. तिला त्या गर्दीचे सोयर-सुतक नाही. मुखाने 'साईनामाचा' जप करत ती आपल्याच नादात चालली आहे. तिच्या विरुद्ध दिशेने एक तरुण मुलगी आपली पर्स सावरीत झपाट्याने येत आहे. गर्दीत गडबडीने चालता चालता तिचा धक्का वृद्धेच्या पूजापात्राला लागला आहे आणि सर्व पूजासाहित्य रस्त्यावर सांडले आहे. तरुणी लज्जान्वित होऊन अधोमुखाने त्या वृद्धेकडे पहात आहे. पण त्या वृद्धेच्या चेहऱ्यावरील शांती, अपूर्व प्रसन्नभाव जराही ढळलेला नाही. उलट हास्यमुखाने ती म्हणते, 'बेटा, काही वाईट वाटून घेऊ नकोस. तुझा काहीच दोष नाही हं. जाऊ दे. बाबांची इच्छा!' तरुण मुलीने विचारले, 'आजी, कोण बाबा? आणि तुम्ही कुणीकडे निघाला होतात?' आजी म्हणाली, 'अग वेडे, बाबा म्हणजे माझे साईबाबा. आज सोमवार म्हणून मी साईधाममध्ये निघाले होते. रोजच जाते म्हणा. पण आज सोमवार. मी बाबांना शिवस्वरुप मानते म्हणून दुग्धस्नान घालून बेलपत्री वाहायची होती. असू दे मनाने वाहिली तरी चालते.' आजींचे निष्कपटी व थोर अंतःकरण पाहून मुलगी मनोमन लाजली व मोठ्या आस्थेने आजींची विचारपूस करु लागली. आजी तुम्ही कोठून आलात? अग, साईनिकेतनमधून.

आजी तुम्हाला मुले किती आहेत?

आजी साईनाम घोळवीत खुशीतच म्हणाल्या तीन.

नावे तरी काय आहेत त्यांची?

साईसुधा, साईलीला, साईकृपा.

म्हणजे तिन्ही मुलीच की! त्यांची लग्न झाली आहेत का? त्यांचे ठीक चालले आहे ना?

साईकृपेने सर्व ठीक चालले आहे.

८) श्रीसद्गुरु बाबा साई। तुजवाचुनी आश्रय नाही।

मग आजी, आजोबा नाहीत, तुम्हाला मुलगा नाही. मग तुमचा योगक्षेम कोण चालवतो ?

अग वेडे, साईनाथ.

आणि आजी, तुम्ही आजारी पडलात, तुमचे दुखले खुपले तर कोण बघते ?

अग खुळे, साईप्रभूच.

आजी, वेळ कसा घालवता ?

श्रीसाईसच्चरित वाचते, पारायण करते, साईगीतायन गाते, आरत्या म्हणते.

आजींच्या एकेका वाक्यासरशी, शब्दासरशी मुलगी दिङ्मूढ होत होती. आपण आजींचे पूजासाहित्य उधळले तरी न रागावता उलट आपल्या हजार प्रश्नांना उत्तरे देत आजी चालत आहेत हे पाहून ती म्हणाली, 'आजी, आम्ही आता मंदिरात जाणार. पण पूजा कशी करणार ?'

आजी हसून म्हणाल्या, तो करून घेईल तशी. मुलगी नकळतच आजींबरोबर 'साईधाम' मंदिरात गेली. तिथल्या जवळच्या भागातच राहात असूनही ती तिथे कधीच गेली नव्हती. मंदिर माणसांनी फुलले होते. जो तो प्रसन्नतेने बाबांची पूजा करीत होता. किती सुंदर होती ती मूर्ति ! आणि वातावरण तरी किती मंगलदायक होते तिथले !

तिने वळून पाहिले. त्या गर्दीतून आजी केव्हाच पुढे सरकल्या होत्या. त्यांच्या पूजापात्रात काहीही नव्हते. रिकामे पूजापात्र बाजूला ठेऊन आजी बाबांच्या मूर्ती जवळ गेल्या आणि त्यांनी बाबांच्या सुकोमल चरणांना घट्ट मिठी मारली. प्रेमभावाने त्यांचे डोळे घळघळू लागले, बाबांच्या चरणावर त्यांचा अभिषेक होऊ लागला. आजींचे शरीर गद्‌गद् हलत होते. आजूबाजूला प्रचंड गर्दी असताही त्यांच्या मागल्या बाजूस उभ्या असलेल्या त्या मुलीला आजींचे पुढील शब्द ऐकू येऊ लागले. आजी बाबांना आर्जवाने म्हणत होत्या. बाबा, तुमच्यासाठी दुग्धस्नानाची तयारी केली होती, बेलाची पाने, पांढरीशुभ्र फुले आणली होती. माझे शिवशंकर तुम्हीच. तुम्हावर संततधार धरायची होती. पण नाही घडले. माझे हे अश्रु हीच संततधार समजा. हाच माझा अभिषेक. माझा तुजविषयींचा भाव हीच फुले बरे. तुझ्या पुढ्यात निरांजन लावून, काकडवाती पेटवून मी कुरवंडी करणार होते. निरांजन आणि वाती नसल्या म्हणून काय झाले ? माझ्या देहाची कुरवंडी मी तुझ्यावरून करीन. जगात तुझ्याइतके प्रिय मला काय आहे ? माझे सुखनिधान, माझे सगेसोयरे सगळे काही

तूच आहेस. तुझ्यापुढे या क्षीण कुडीची काय कथा ? जे मी अर्पावयास तयार आहे ते तूच स्वीकार.

आजी बोलत होत्या. बाबांची स्नेहाळू प्रेमळ नजर वत्सल पित्याप्रमाणे त्यांच्यावर स्थीरावली होती. त्यात कारुण्य होते, माया होती, ममता होती, जवळीक होती आणि आजींच्या थोर भक्तीची ओळख होती.

तरुण मुलीने हे सगळे क्षणार्धात टिपले. आजींना बिलगून हळूच बाजूला घेत ती म्हणाली, "आजी, १२ वाजले घरी जायचे ना ?" आजी म्हणाल्या, "होय ग होय, येतेच मी." श्रीबाबांच्या परमकोमल चरणांचे चुंबन घेऊन, उदी मस्तकाला लावून त्या तरुणीसह बाहेर पडल्या. रस्त्यावर आल्यावर मुलगी म्हणाली, "आजी, तुम्ही कुठे राहता ? मी पोचवते तुम्हाला."

आजी खुदकन् हसल्या आणि म्हणाल्या, 'नको ग बाळ. जो मला रोज इथे आणतो तोच पोचवून देतो बरं. तू निर्धास्त अस. तो सावलीसारखा माझ्या मागेपुढे आहे. सुखाने घरी जा बाळ. आई वाट पाहील. मी पण निघते आता. एवढे बोलून आजी झपाट्याने निघाल्या. आजींची भक्ती, त्यांचा बाबांचेवरील दृढ विश्वास, त्यांची निर्व्याज वृत्ती पाहून तरुण मुलगी भावविवश झाली. आपण सिनेमाचे तिकीट काढण्यासाठी निघालो होतो हे विसरली. तिने मनोमन श्रीसाई-बाबांना तर वंदन केलेच पण त्या अफाट गर्दीत अदृश्य झालेल्या आजींच्या दिशेनेही हात जोडून नमस्कार केला., आजूबाजूची माणसे अचंब्याने आपणाकडे पहात आहेत याचेही तिला भान नव्हते. आपण एका अनाकलनीय, उदात्त वातावरणात तरंगत आहोत एवढेच तिला जाणवत होते.

❋ ❋ ❋

श्री साईलीला

लेखक–कवी पंचम स्नेहसंमेलन

★

यंदा जानेवारी ७९ त शिरडीत साजरे होणार

विशेष माहिती जानेवारी अंकात वाचा.

९) कपाळी केशरी गंध, बाबा मला तुझा छंद ।

☆ ☆ हरीका बेटा, जरीका फेटा ☆ ☆

— साईनंद

* हरीभाऊ कान्होबा नावाचे मुंबापुरीचे एक सज्जन श्रीसाईबाबांचे चमत्कार पहाण्यासाठी उत्सुक झाले होते. बाबांचा कीर्तिसुगंध आसेतुहिमाचल दरवळत होता. तेव्हा त्यांनी शिरडीस जाऊन बाबांचे दर्शन घेण्याचे ठरविले.

यात्रेला जाण्याच्या निमित्याने त्यांनी नवीन कपडे विकत घेतले. डोक्यास बांधण्यासाठी त्यांनी एक सुंदरसा झगमग करणारा भरजरी गुलाबी फेटा विकत घेतला. वहाणांचाही त्यांनी एक सुंदरसा जोड खरेदी केला.

हरीभाऊ शिरडीला येऊन पोचले. त्यांनी बाबांचे दर्शन घेतले. बाबांच्या चमत्कारासंबंधी काही प्रत्यक्ष अनुभव घ्यावा अशी त्यांची आंतरिक इच्छा होती.

दर्शन घेण्याच्या गडबडीत बाहेर ठेवलेल्या हरिभाऊंच्या कोऱ्या करकरीत वहाणा हरवल्या. नव्या वहाणा गेल्यामुळे हरीभाऊंना मनस्वी वाईट वाटले. श्रीबाबांच्या दरबारात अशा प्रकारची चोरी व्हावी याबद्दल त्यांना फार आश्चर्य वाटले. दोन तीन दिवस हरीभाऊ अस्वस्थ होते. देवाच्या दरबारात असताना त्यांचे ध्यान आपल्या हरवलेल्या पादत्राणांकडे लागलेले होते !

तीन दिवसानंतर एक १२ वर्षाचा मुलगा काठीच्या टोकाला वहाणा बांधून हिंडत असलेला त्यांनी पाहिला. तो मोठ्याने ओरडत होता, 'हरीका बेटा असेल त्याने जरीका फेटा दाखवावा म्हणजे त्याला मी या वहाणा देईन! मला यापेक्षा जास्त काही सांगता येत नाही. बाबांची तशी आज्ञा आहे.'

आपल्या पेटीत घडी करून ठेवलेला जरीचा फेटा हरीभाऊने त्या मुलाला दाखविला. मुलाला खूण पटली व त्याने ती पादत्राणे हरीभाऊंना दिली.

मी प्रथमच बाबांच्या दर्शनार्थ शिर्डीस आलो नि असे असताना माझ्या पिताजींचे नाव कान्होबा आहे व माझ्या पेटीत जरीचा फेटा आहे ही गोष्ट बाबांना कशी कळली, याचे हरीभाऊंना आश्चर्य वाटले. आपल्याला त्यांनी थोडासा साक्षात्कारच दाखविला याची त्यांना खात्री पटली. ते मनातल्या मनात पुन्हा पुन्हा उच्चारू लागले, 'काय बाबांचा चमत्कार !'

"हरिका बेटा, जरीका फेटा।" ★

पावना साई, पतीत पावना साई।

श्रीसाई एक अवतार

—सौ. शांता अंबाजीराव सरोदे,
उल्हेंगल त्रि. नं. ६ खो. नं. १०
एन. सी. केळकर रोड, दादर मुं. २८

यदा यदाही धर्मस्य ग्लानिर्भवती भारत ।
अभ्युत्थानम् अधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥
परित्राणायच साधूनां विनाशायच दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥

ज्यावेळी मानवजात आपल्या कर्तव्याला, धर्माला विसरते. वर्णाश्रम धर्म रक्षणाची घडी विस्कळते. धर्माच्या नावाखाली पंथद्वेष माजतो. अधर्माचे थैमान सुरू होऊन त्यात मानवजात गरीब दुःखी दीन होऊन त्रासून जाते. अशावेळी प्रत्यक्ष परमेश्वर मानवरूपात अवतार घेऊन पृथ्वीतलावर प्रकट होतो.

आठा वर्षांची सुंदर कांति । चतुर्भुज आयुधें हाती ।
देवकीपुढे बंदीशाळेप्रति । कृष्णमूर्ती प्रकटली ।

याप्रमाणेच श्रीसच्चिदानंद सद्गुरू भगवान श्री साईनाथ महाराज दीन भक्तांच्या उद्धाराकरिता शिर्डी येथे निंबवृक्षाच्या खाली आठ वर्षांचे रूप घेऊन पृथ्वीतलावर अवतीर्ण झाले.

भक्तांनी श्रीबाबांना आपल्या आई, वडिल, जात, कुळ यांचा पत्ता विचारताच फक्त श्रीबाबांनी निंबवृक्षाच्या खाली बोट दाखविले. तेथे खणून पहाताच चार समया जळत असलेल्या आढळून आल्या. हे माझ्या गुरूचे स्थान आहे. येथे गुरुवार, शुक्रवार ऊद जाळा. म्हणजे तुमचे कल्याण होईल. असे सांगितले. नंतर भक्तांनी ते स्थान पूर्ववत बंद करून ठेवले. तेथून ते जे कोठे गेले ते १६ वर्षांचे होऊन पुनश्च शिर्डी येथे एका मुसलमानाचे वऱ्हाडाबरोबर लग्नाच्या वरातीसोबत वाजत गाजत आले. खंडोबाचे पुजारी श्री म्हाळसापती यांनी या तेजस्वी फकीराला पाहताच 'आवो साई' म्हणून वंदन केले. नंतर त्यांनी साई हेच नाव कायम धारण केले.

श्रीबाबा मशिदीतच जरी राहिले तरी ते हिंदूप्रमाणे राहून मशिदीला त्यांनी द्वारकामाई हे नाव दिले. तसेच त्यांनी मशिदीतच स्वहस्ताने धुनी पेटविली व ती अजूनही त्यांच्या दिव्यत्वाची साक्ष देत आहे. या धुनीमाईच्या उदीचा महिमा सांगताना श्रीबाबा असे सांगत की, " बाबांनो ! देह हा सर्वांचा सारखाच आहे. त्यासाठी जाती भेद, वैर निर्माण करून कलह उत्पन्न करू नका. सर्वांची या उदीप्रमाणे एक दिवस राख होईल. यासाठी विवेक करा. वैराग्याने थोडा विचार करा, व ही उदी रोज कपाळाला माझी आठवण म्हणून लावा. ती तुम्हाला प्रपंच व परमार्थाला सहाय्य करील. मनातील इच्छा, स्वार्थ पूर्ण करून तुम्हाला परमार्थाकडे नेईल. "

मशिदीत घंटा शंख वादन हे ठेवून श्रीबाबा ब्राह्मणाकडून रोज कपाळास गंध लावून घेऊन वेदोक्त मंत्राने पुजा-अर्चा, आरती भक्तांच्या आवडीप्रमाणे करवून घेत. तसेच तुलसी वृंदावनाची पुजा, हरीनाम सप्ताह, भजन, किर्तन, पुराण, श्रवण करवून घेत, त्यांनी आपला दरबार सर्व मानव जातीसाठी खुला करून ठेवला. प्रेमाचा हा श्रीसाईराम हिंदू, मुसलमानाचे सण समानतेने करून घेई. रामनवमी, गोकुळ-अष्टमी, गुरूपौर्णिमाही साजरी होई. ईद आली तर मशिदीत नमाज पडण्यास मुभा असे व मोहरम सणात ताबूत बनवून मिरवणूक काढण्यास येई. राम आणि रहीम एक आहे. म्हणून भक्तीही एक आहे. या सांगण्याप्रमाणे ते सर्वांनाही समानतेने जवळ घेत.

रंजल्या गांजल्याना जवळ घेणारा, गरीब, दीन, दुःखी जीवांचा उद्धार करणारा हा दयाळू देव रोगी, महारोगी यांची स्वहस्ताने सेवा करी. त्यांच्या अंगावर मायेने, प्रेमाने हात फिरवून कृपाकटाक्षाने पाही, व अल्लामालीक असा आशिर्वाद देऊन त्यांच्या कपाळी उदी लावी. भक्तांच्या डोळयातून आनंदाची आसवे येत व त्यांचे जीवन आनंदाने फुलून जाई.

श्रीबाबा राव ते रंकापर्यंत सर्वांकडे समानतेने पहात. माणसाने माणूस म्हणून कसे वागावे, याचाच संदेश ते आपल्या प्रत्येक कृतीतून लोकांना दाखवीत. प्रत्येकाच्या हृदयात परमेश्वर आहे. त्याला दुखवू नका. टोचून बोलू नका. मदत करता आली तर अवश्य करा, न करता आली तर बस् करून अंगावर धावू नका. प्रथम अज्ञान हे कशात आहे ते जाणून घ्या व ते काढून शुद्ध मनाने जगा. म्हणजे ज्ञानाने परमेश्वर प्रत्येकाच्या जवळच आहे हे समजेल. त्यालाच प्रथम प्रसन्न करा. त्याच्याशी इमान ठेवून आपले जीवन जगा. तो माणसाच्या हृदयातच तर आहे. परंतु पशु, पक्षी, कीडा, मुंगी, अणू रेणू यातही तो सामावलेला आहे. म्हणूनच

साईबाबा सारखा देव नाही ।

भुकेल्याला अन्न देऊन संतुष्ट करा. याप्रमाणे ते कृतीने स्वतः करीत व हंडी प्रसाद करून सर्वांनाही तृप्त करीत.

कर तल भिक्षा पांच घरा। तरू तल वास अष्टौप्रहरा।
मांडुनी थिता प्रपंच पसारा। व्यवहार सारा शिकवीती।

श्रीबाबांच्या साईमातेचा प्रपंच म्हणजे त्यांचा अखिल विश्वाचा पसारा ते स्वतः पहातात. सातासमुद्राच्या पलिकडच्याही असलेल्या भक्ताला ते स्वतः खेचून आणतात व त्याला आपल्या प्रेमाची साक्ष पटवून देतात. पाच घरी भिक्षा मागून प्रथम ते अन्न आणीत व एकत्र असलेले अन्न मशिदीतील कुंडीत (भिक्षापात्रात) ठेवीत. वाटल्यास दोन घास घेत. नाही तर ते कोणीही घेऊन जात. त्यांनी मशिदीतच राहून प्रपंच परमार्थ करून व्यवहार कसा करावा, हे भक्तांना शिकविले. श्रीबाबा हाताने लंगोट, कफनी शिवीत. मशीद स्वतः सारवीत. त्यांच्याजवळ गव्हाचे पोते होते. सूप व दळण्यास जातेही होते. हंडी प्रसाद स्वतः बनवीत असताना दुसऱ्याच्या मदतीची ते अपेक्षा करीत नसत. वस्तू चोख दाम देऊन पारखून आणीत. स्वहस्ताने धान्य दळून, वाटून अन्न शिजवीत, व सर्व भक्तांना वाटीत. दुसऱ्याच्या हातून घेतलेल्या कामाबद्दल त्यांच्या योग्यतेचे बक्षीस त्यांना देत. माणसाने कोणाकडूनही फुकट परिश्रम घेऊ नये, असे त्यांचे सांगणे असे.

श्रीबाबा प्रत्येक भक्ताकडे दक्षिणा मागत. कारण त्यांच्या हातून धर्म करण्याची सवय असावी. क्षुल्लक काम, विषय याच्यातच त्याचा खर्च होऊ नये. म्हणून ते भक्तांना दक्षिणेच्या रूपाने धर्म करण्याची शिकवण देत. त्यांना स्वतःकरिता ते एक पैही खर्च करीत नसत. परंतु हा दानशूर साईराजाचा अवतार रोज ५ ते ५०० शेंच्या वर दान देई. ज्याची लाभ काळाची वेळ आली असेल त्यालाच त्यांच्या हातचे भाग्य मिळे की घेणाऱ्यानेही ते योग्य कार्यासाठी त्याचा विनीयोग करावा. कधी कधी आंबा, जांब, केळी, ऊस इत्यादी फळेही वाटीत. त्यांच्या दरबारात कलावंत, तमासगीर, किर्तनकार यांनाही ते त्यांच्या त्यांच्या योग्यतेची बिदागी देत.

तसेच श्री बाबा प्रत्येक भक्ताकडे मात्र प्रथम दोन पैसे अर्पण करा असे सांगत. ते म्हणजे श्रद्धा, सबुरी. हे दोन मला द्याल तर तुम्ही प्रपंच करून परमार्थ साधाल. प्रत्येक क्षणाला माणसाने श्रद्धेने त्याच्या कार्यात राहून परमेश्वरावर विश्वास ठेवून सबुरीने राहिले तरच हा भवसागर पार कराल असे ते कळवळ्याचे उद्गार भक्तांच्या सुखासाठी काढीत.

१२) मार्गी हळू हळू चाला। मुखाने साईनाम बोला।

श्रीबाबांच्या जवळ आलेला मनुष्य की तो कोणत्याही आशेने आलेला असो, तो निराश होऊन खाली हाताने जात नसे. त्यांची ऐहिक कामना तर पुरी होई. परंतु त्यांचे अंतिम कल्याणही श्रीबाबांच्या आशिर्वादाने होई. प्रपंच करताना भावनावश होऊन, माया मोहाच्या प्रवाहात वाहून न जाता कर्तव्यबुद्धीने तो करा, तर तो सुखाचा होईल. यासाठी तुमच्या आवडत्या देवाची आठवण मनात सतत ठेवून चला. तो देव कोणताही असो त्याची तुम्हाला मदत होईल. याप्रमाणे ते आपल्या भक्तांच्या आवडीप्रमाणे त्या त्या देवतेच्या रूपात दर्शन देऊन त्यांची इच्छा पूर्ण करीत.

श्रीसाईबाबांचा अवतार दीन भक्तांच्या उद्धारासाठी, अज्ञानाचा अंधःकार नाहीसा करण्यासाठी, आनंदाचे साम्राज्य स्थापण्यासाठी झालेला आहे. आज जरी ते समाधीस्त असले तरी ते अजूनही भक्तांच्या हाकेला 'ओ' देऊन धावून येतात, व त्यांच्या कार्यात मदत करतात. त्यामुळे त्यांचे कार्य सतत चालू आहे व पुढेही चालू राहील.

म्हणून ते भक्तांना इतके सांगतात की तुम्ही तुमचे कार्य करा. मात्र मला नखशिखांत आठवून एकाग्र चित्ताने माझ्यावर पूर्ण विश्वास ठेवून सबुरीने रहा. म्हणजे मी तुमच्या पाठीशीच उभा आहे.

तूं मजकडे अनन्य पाही ! पाहीन तुजकडे तैसाच मी ही ।

या श्रीबाबांच्या आदेशाप्रमाणे जे भक्त बाबांच्या चरणी धाव घेतात. त्यांना ते पूर्ण प्रेमदृष्टीने पहातात.

श्रीअक्कलकोट स्वामी दर्शन

त्रैमासिक प्रकाशित झाले

टपाल खर्चासह वार्षिक वर्गणी १० रुपये आहे. वर्गणीदार व्हा. आपल्या पत्त्याचे पोस्ट पाकीट पाठवा. स्वामी फोटो विनामूल्य पाठवू. संपादक-स्वामी दर्शन ७८६, कसबा पेठ, पुणे ११.

१०) साईनाथ गुरु माझे आई, मजला ठाव द्यावा पायी ।

अपना तकिया छोडना नहीं

श्री. गं. रा. भट
संदेश हौसिंग सोसायटी, सामंत वाडी,
सोनावाला रोड, गोरेगाव, (पूर्व) मुं. ६२

● आपण सामान्य माणसे लहान-सहान गोष्टीत एकमेकांचा द्वेष करतो, मत्सर करतो, हेवा करतो. जे खरोखर चांगले आहे त्याला चांगले म्हणण्याची आपली दानत नसते. किंबहुना दुसऱ्याचे हीनत्व शोधून काढण्यातच आपण धन्यता मानतो. कुणी कुणाला चांगले म्हटलेले पण आपल्याला खपत नाही. प्रत्येक माणसात काही ना काही दोष असतातच त्याचप्रमाणे काही सद्गुण पण असतात. आपण मात्र त्याचे दोषच उगाळीत बसतो. त्याच्या गुणांचे चीज करण्याचा, त्याच्या गुणांचे कौतुक करण्याचा विचार चुकूनही आपल्या मनात येत नाही.

पण संतांचे आचरण किती भव्य, उदात्त व विशाल असते! त्यांच्या अंतःकरणात प्रेमामृताचे घडेच्या घडे भरलेले असतात. एक संत कधी दुसऱ्या संताला पाण्यात पहात नाही, कधी त्याचा द्वेष करीत नाही. उलट ते एकमेकाना बंधू मानतात, मोठेपणाचा मान देतात. एक संत दुसऱ्या संताची अवहेलना करीत नाही की अवमान करीत नाही किंवा दुसऱ्या संतापेक्षा मीच कसा मोठा आहे असा प्रचार करीत नाही. अहो, संत म्हणजे काय भक्तीचा व्यापार करणारे दुकानदार आहेत?

एका डॉक्टरच्या औषधाने गुण आला नाही तर आपण दुसरा डॉक्टर पहातो. त्वरीत गुण येण्यासाठी दुसऱ्या डॉक्टरचे औषधोपचार सुरू करतो. पण हा प्रयोग संतांच्या बाबतीत लागू करणे मूर्खपणाचे ठरेल. संतसुद्धा आपली परीक्षा पहातात. तुम्ही कुठल्याही देवाची, देवतेची अगर संताची भक्ती करा. तुमच्या भक्तीचा पाया जी श्रद्धा आणि सबुरी, फार बळकट असावा लागतो. तो डळमळीत असून चालणार नाही.

श्रीसाईबाबांकडे नाना प्रकारचे लोक येत असत. बहुतेक भरणा दुःखितांचा पीडितांचा असे. काही कुचेष्टेने येत. काही ते मुसलमान होते असे समजून ते नमन करण्यास अपात्र आहेत असे मानणारे होते. काही अनिच्छेने पण येत. काही दुसऱ्या संतांचे अनुग्रहीत असत. कुठल्याही निमित्ताने का होईना जे जे त्यांच्या दर्शनास

गेले ते ते शेवटी त्यांच्या पायी विनम्र होऊन परतले. कारण बाबांनी कुणाचाही अनादर केला नाही. एवढेच नव्हे तर जे अन्य संतानुग्रहीत होते त्यांना 'अरे तुम्ही तुमच्या गुरूची भक्ती करा. तुमचा गुरू, तुमचे आराध्य दैवत आणि मी काही निराळे नाही.' ही गोष्ट साईबाबांनी त्यांना तिथल्या तिथे पटवून दिली. काहीजण आपल्या गुरूची, वडिलार्जित भक्तीची आठवण व उपासना विसरले होते. श्रीसाईबाबांनी त्यांच्या भावना जागृत करून, त्याना आठवण करून देऊन त्याना पुन्हा भक्तीचा हरवलेला ठेवा त्यांच्या स्वाधीन केला. 'अरे, तुमचा गुरू कसाही असो, तुम्ही त्याचीच सेवा करा. भक्ती करा. तो आणि मी काही निराळे नाही. असाच उपदेश केला. 'मीच मोठा आहे. माझे सामर्थ्य केवढे अफाट आहे. तुम्ही माझीच भक्ती करा.' असला हीन प्रकार त्यांनी कधीही केला नाही. श्रीसाईबाबांच्या चरित्रात याबाबत काही ठळक उदाहरणे श्रीसाईबाबांच्या उदात्त चरित्राची साक्ष पटवतात. विस्तार भयास्तव मी ती संक्षिप्तपणे सांगतो म्हणजे आपली खात्री पटेल की श्रीसाई-बाबा ही केवढी थोर विभुती आहे.

भगवंतराव क्षीरसागर नावाचे एक गृहस्थ होते. त्यांचे वडील विठ्ठलभक्त होते. पंढरपूरची वारी करीत असत. पण त्यांच्या पश्चात् भगवंतरावानी सर्वच टाकून दिले. श्रीसाईबाबांनी त्याला बोलावून आणला व वडिलांच्या विठ्ठलभक्तीची आठवण करून दिली व विठ्ठलभक्तीचा ठेवा त्याचे हवाली केला.

एक मामलेदार साईभक्त होते. पण त्यांचे मित्र एक डॉक्टर रामोपासक होते. मामलेदार म्हणाले, 'डॉक्टर, शिर्डीला येता का माझ्याबरोबर?' डॉक्टर म्हणाले, 'नको रे बाबा, तुझ्या त्या मुसलमान फकीराला कोण नमस्कार करील?' मामलेदार म्हणाले, 'अहो तुम्ही नमस्कार मुळीच करू नका. नुसतेच चला माझ्याबरोबर.' डॉक्टर कबूल झाले व ते दोघे शिर्डीस आले व मशिदीत बाबांच्या दर्शनाला गेले. आणि काय चमत्कार त्या डॉक्टरने चक्क बाबांना साष्टांग नमस्कार घातला. श्रीसाई-बाबांनी त्याला प्रत्यक्ष रामरुपात दर्शन दिले. भावार्थ 'अरे डॉक्टर, तू खुशाल रामाची भक्ती, कर. पण मी आणि तुझा राम काही निराळे नाही. कुणाला तुच्छ लेखू नकोस.

हरिश्चंद्र पितळे नावाचे एक गृहस्थ होते. त्यांच्या मुलाला आकडी येत होती. कुठल्याही औषधोपचाराने गुण येईना. म्हणून ते मुलाला घेऊन शिर्डीस आले. त्यांच्या मुलाला गुण आला. बरे वाटले. घरी परतताना बाबांनी त्याना तीन रुपये देऊन सांगितले की, पूर्वी तुला मी दोन रुपये दिलेच आहेत. पितळे प्रथमच शिर्डीस

आले होते म्हणून त्यांना पूर्वी दोन रुपये बाबांनी केव्हा दिले ही काही भानगड समजली नाही. पण घरी गेल्यावर त्यांच्या मातोश्रीने खुलासा केला. ती म्हणाली, ‘अरे बाळ, तुझ्या वडिलांना अक्कलकोटच्या स्वामींनी दोन रुपये दिले होते. ते रुपये आपल्या देवात पुजेसाठी ठेवले होते. पण त्यांच्या पश्चात् सर्वच मामला बदलला. ते रुपये पण कुठे नाहीसे झाले. श्रीसाईबाबांनी तुला तुझ्या वडिलांच्या भक्तीची आठवण करून दिली. आता तरी नीट पूजा-अर्चा कर.’

नासिकचे मुळे नावाचे एक अग्निहोत्री ब्राह्मण होते. ते ज्योतिर्विद्येत व हस्त-सामुद्रिकात फार निष्णात होते. ते घोलप स्वामींचे अनुग्रहीत होते. ते एकदा श्रीमंत गोपाळराव बुटींना भेटण्यास शिर्डीला आले. शिर्डीला मुळ्यानी काही लोकांचे भविष्य कथन केले व बाबांचा हात पहाण्याची इच्छा प्रदर्शित केली. पण बाबांनी तिकडे लक्षच दिले नाही. पुढे बाबा नेहमीप्रमाणे लेंडीवर जाण्यास निघाले आणि म्हणाले, ‘अरे बरोबर गेरु घ्या.’ लोकांना काही या गेरुचा कार्यभाग समजला नाही. पुढे बाबा लेंडीवरुन परतले. नंतर नित्याप्रमाणे आरतीची तयारी झाली. तेव्हा बाबा म्हणाले, ‘अरे त्या नव्या बामणाकडून दक्षिणा आणा.’ श्रीमंत बुटी स्वतः वाड्यात मुळ्यांकडे गेले व त्यांनी बाबांचा निरोप सांगितला. मुळे त्यावेळी सोवळे नेसून त्यांच्या नित्यकर्मात मग्न होते. मुळे मनात म्हणाले, ‘मी काय म्हणून दक्षिणा द्यावी? मी काही बाबांचा अंकीत नाही. शिवाय हे नित्यकर्म अर्धवट सोडून कसे जावे? शिवाय मशिद म्हणजे सव गोळंकार.’ शेवटी नाईलाजाने व नाखुषीनेच ते दक्षिणा घेऊन निघाले व कुणी शिवणार नाही अशा बाजूला कोपऱ्यात उभे राहिले. पुढे बाबांची आरती सुरू झाली आणि चमत्कार झाला. बाबांच्या जागी मुळ्याना त्यांचे पूर्वीचे ब्राह्मीभूत झालेले व भगवी छाटी घातलेले घोलप स्वामींचे दर्शन झाले. ते आपल्या गुरूच्या पायावर डोके ठेवण्यासाठी इतराना ढकलून जे एकदम पुढे घुसले त्याचा इतराना काहीच बोध होईना. मुळ्यांनी पायावर डोके ठेवून अश्रूचा अभिषेक केला व दक्षिणा हातावर ठेवण्यासाठी वर पाहिले तो त्या ठिकाणी साईबाबा हसतमुखाने पहात होते. तात्पर्य : ‘अरे बामणा, मी आणि तुझा गुरू काही निराळे नाहीत. तू खुशाल तुझ्याच गुरूची भक्ती कर.’

एकदा एक पंत त्यांच्या मनात नसताना त्यांच्या व्याही व विहिणींच्या आग्रहावरून शिर्डीस जाण्यास तयार झाले. त्यानी शिर्डीस जाण्यापूर्वी आपल्या गुरुची अनुमती मिळविली व ते सर्वांच्या बरोबर शिर्डीस गेले. शिर्डीस गेल्यावर मशिदीत बाबांचे दर्शनास गेले. पण तिथे गेल्यावर पंताना एकदम चक्कर आली व ते खाली कोसळले. बरोबर आलेली मंडळी घाबरून गेली. हे काय नसतेच विघ्न आले! पण

१४) जया माझे नामाची घोकणी। झालीच तयाचे पायाची धुणी।

मग श्रीसाईबाबांनी पंताच्या अंगावर पाणी शिंपडले आणि थोड्याच वेळात पंत जणु काही झोपेतून जागे होऊन उठून बसले. त्यावर श्रीसाईबाबा हसून म्हणाले, 'अपना तकिया छोडना नहीं। अरे तुझा गुरु कसाही असला तरी तू त्याचीच भक्ती कर. सेवा कर.'

वरील सर्व उदाहरणावरून आपणास असे दिसून येईल की श्रीसाईबाबांनी दुसऱ्याच्या गुरुची किंवा दुसऱ्या संतांची वा सत्पुरुषाची कधीही अवहेलना केली नाही. स्वतःचा बडेजाव दाखविण्यासाठी, स्वतःचे स्तोम माजवण्यासाठी, 'तुम्ही माझीच भक्ती करा, तुमच्या गुरुपेक्षा मी किती श्रेष्ठ आहे. माझे केवढे सामर्थ्य आहे.' अशा तऱ्हेचा हीन प्रचार श्रीसाईबाबांनी केव्हाही केला नाही. खऱ्या संताच्या थोर मनाची व थोरपणाची ही साक्ष आहे, आणि म्हणून अशा या थोर संताची— श्रीसाईबाबांची भक्ती व उपासना आमच्या वंशात पिढ्यान पिढ्या चालू राहो अशी त्यांच्या चरणी मी भावपूर्ण प्रार्थना करतो. आपण पण अशीच प्रार्थना कराल अशी माझी खात्री आहे. हे सद्‌गुरु श्रीसाईबाबा एक तुझी कृपा, तुझा आशीर्वाद म्हणजे माझे विश्वसर्वस्व आहे. या भणंग भिकाऱ्याजवळ फक्त भक्तीभावाने केलेल्या नमस्काराशिवाय तुला देण्यासारखे दुसरे काही काही नाही. क्षमस्व.

मावशीबाईंचे चुंबन

● एकदा बाबा मशिदीत होते. त्यावेळी अण्णासाहेब चिंचणीकर व वेणूबाई उर्फ मावशीबाई बाबांचे अंग रगडत होत्या. अण्णासाहेब बाबांचा डावा हात रगडीत होते तर मावशीबाई बाबांचे पोट चोळीत होत्या. अंग चेपीत असताना दोघांची तोंडे जवळजवळ येत होती. त्यावेळी अण्णासाहेबांच्या तोंडातून 'चक्' असा आवाज येत होता. मावशीबाईंच्या तोंडाजवळ अण्णासाहेबांचे तोंड येताच मावशीबाई रागावल्या व म्हणाल्या,

'बाबा, हा अण्णा माझा मुका घेतोय. त्याची पन्नाशी उलटली आणि दाताचे बोळके झाले तरी पिकल्या केसांची त्याला लाज वाटत नाही! अण्णा बेशरम आहे.'

असे म्हणताच अण्णासाहेबांनी बाह्या सरसावल्या. आता बाका प्रसंग येणार म्हणून बाबा मधे पडले. बाबांना दोघांचा कळवळा आला. बाबा म्हणाले,

"अरे, उगाच कशाला भांडता? आईचा मुका घेताना अनुचित काय घडले?"

बाबांच्या विनोदामुळे दोघेही सर्द झाली आणि अतिप्रसंग टळला.

—साईनंद

जो मज गुणियाहूनि गुणी। जया गुणगुणी मन्नामीं।

आरती आणि साईभक्त श्री. बापूसाहेब जोग

● श्री. सखाराम हरी उर्फ बापूसाहेब जोग हे श्रीसाईबाबांचे एक निष्ठावान भक्त होते. १९०९ साली ते सरकारी नोकरीतून सेवानिवृत्त झाल्यावर कुटुंबासह शिरडीस महाराजांच्या दर्शनासाठी म्हणून आले व महाराजांनी त्यांना येथे जे ठेऊन घेतले ते कायमचेच. सामानसुमान आणण्यासाठीसुद्धा त्यांना शिरडीतून जाऊ दिले नाही. बापूसाहेब तत्वज्ञानी, कर्मनिष्ठ व सत्वशील ब्राह्मणाचे एक उत्कृष्ट आदर्श होते. त्यांच्या पत्नीना बाबा 'आई' या नावाने संबोधित असत. सुरुवातीस बापूसाहेब खूप उग्र, रागीट व तामसी वृत्तीचे होते पण बाबांच्या सहवासात त्यांच्या वृत्तीत बदल झाला.

साई महाराजांची आरती ह. भ. प. मेघाच्या पासून सुरू झाली. पण १९१२ साली मेघाच्या देहावसानानंतर महाराजांची आरती धरण्याचा मान बापूसाहेबांना मिळाला; व साईबाबांनी देहविसर्जन केल्यावर दोन तीन वर्षांनी बापूसाहेब साकोरीस राहण्यास गेले तेथपर्यंत तो त्यांच्याकडेच होता.

श्रीसाईनाथ महाराज अनंतात विलीन झाल्यावर त्यांच्या स्थूल देहाची मशिद-माईत पूजा व आरती याच श्री. बापूसाहेबांनी केली. पूजा झाल्यावर नित्याप्रमाणे बापूसाहेबांनी महाराजांचे हातावर दक्षिणा ठेवली. पण तो देह निर्जिव असल्यामुळे दक्षिणा हातात राहावी म्हणून बापूसाहेबांनी महाराजांची बोटे वळविली व चमत्कार असा की महाराजांनी बोटे वळविली. आणखीन चमत्कार असा की जरी महाराजांनी देह सोडून २१ तास लोटले होते तरी त्यांची बोटे ताठली नव्हती. बापूसाहेबांनी दक्षिणा देऊन मूठ मिटली ती तशीच राहिली. पुढे त्याच दिवशी देह समाधिस्त ठेवला व तेव्हापासून बाबांची आरती समाधिमंदिरात जी होऊ लागली ती आज तागायत. महाराजांच्या निधनानंतर बापूसाहेबांच्या वैभवालाही उतरती कळा लागली. श्रीसाईंच्या निधनानंतर त्यांच्या संबंधीचे काही धार्मिक विधी उपासनीबाबांनी श्रीक्षेत्र काशी येथे केले. या कामी बापूसाहेबांनी पुढाकार घेतला होता. स्वतःच्या पदरचे एक हजार रुपये त्यांनी या कामी खर्च केले होते. याच बापूसाहेबांनी एकावेळी श्री उपासनी बाबांना धोतराने बांधून शिर्डीच्या खंडोबाच्या देवळातून श्रीसाईबाबांच्या पुढे

मशिदीत खेचत आणले होते. बाबांच्या दोन वस्तू चिलीम व सटका या बाबांच्या सहवासातील सेवेकरी माधव याने बापूसाहेबांचे स्वाधीन केल्या व त्या वस्तू त्यानी नित्य पूजेस ठेवल्या होत्या. आपले अखेरचे दिवस त्यांनी साकोरीस घालविले. साकोरीसच ते निधन पावले त्यावेळी त्यांचे वय ७० वर्षांचे होते.

श्रीसाई उपदेशामृत

१) लक्षात ठेवा, जगातील सर्व वस्तू माझ्या ताब्यात आहेत व त्यावर संपूर्ण विश्वास ठेवा. या गोष्टी ध्यानात ठेऊन तुम्हास खरोखर जे पाहिजे असेल ते तुम्ही माझेपाशी मागा व पहा मी तुम्हाला कसे देतो. मात्र कोणत्या मार्गाने मी तुमची मागणी मान्य करीन हे तुम्हास समजणार नाही. कारण माझे मार्ग तुमच्या कल्पक बुद्धीचे पलिकडचे आहेत.

२) माझ्या भक्तांनी जर भुकेलेल्यांना अन्न दिले, ज्यांना कपडे नाहीत त्यांना कपडे दिले व ज्यांना झोपण्यास जागा नाही अशाना जागा दिली तर माझ्या भक्तांना मी सुखी ठेवीन असे माझे निश्चयपूर्वक सांगणे आहे.

३) जर तुमच्यापाशी कुणी काही मागायला आला व तुमच्याकडे त्यास देण्यासाठी काही नसेल किंवा त्यास देण्याची इच्छा नसेल तर देऊ नका, परंतु त्याच्यावर रागाऊ नका त्याला दुःख होईल असे बोलू नका.

४) एखाद्यावेळी तुमच्याविरुद्ध कुणी बोलू लागला तर डोक्यात राग घालून घेऊ नका ते जे बोलतील ते सर्व काही सहन करा व त्याच्याविरुद्ध बोलू नका असे केल्याने तुम्ही निश्चित सुखी व्हाल.

५) या जगातील प्रत्येक वस्तू मीच निर्माण केलेली आहे. मीच तिचे पालन करतो व मीच नाशही करतो. म्हणून प्रत्येकाने माझ्याकडे पहावे. जो माझ्याकडे पाहील त्याच्याकडे मी पाहीन.

६) जो मनुष्य सत्यवचनी राहील त्याच्या पाठीशी मी नेहमी राहतो. मला सत्य अधिक प्रिय आहे.

७) मला तुम्ही संपूर्ण शरण याल तर तुम्ही वाया जाणार नाही. कुणासही भिण्याचे तुम्हास कारण नाही.

गोविंद बोलो हरी साईनाथ बोलो ।

बाबांविषयी थोरांचे बोल

श्री. दासगणू महाराज श्रीबाबांविषयी म्हणतात,

जगाचे आद्य कारण । जे कां विमल चैतन्य ।
तें तुम्हीच अहां दयाघन । विश्व हा विकास तुमचाच ॥

—श्रीसाईनाथ स्तवन मंजिरी ओवी–१७

"छळणारा विचित्र साधु" म्हणून श्रीसाई सच्चरितात 'सूतोवाच' करणाऱ्या हेमाडपंताना बाबा कसे दिसले याविषयी त्यांचे उद्गार पहा :—

कोणी म्हणोत भगवद्भक्त । कोणी म्हणोत महाभागवत
परी आम्हांस ते साक्षात् भगवंत । मूर्तिमंत वाटले ।

—श्रीसाईसच्चरित अ. १८–४१

अगाध साईनाथाचा महिमा । अगाध तयाच्या कथा परमा ।
अगाधि साईचरित्राची सीमा । मूर्त परब्रह्मावतारता ॥

—श्रीसाईसच्चरित अ. २१–१२६

साई समर्थ ब्रह्म सनातन । ब्रह्मलिखित तयाचे वचन ॥
पाहिल जो विश्वास ठेवून । घेईल पूर्ण अनुभव तो ॥

—श्रीसाईसच्चरित अ. ३१–८५

शिरडीतील बाबांचे सर्व निकटवर्ति भक्त कै. माधवराव देशपांडे (शामा) इ. इतर सर्व भक्तही बाबांना देव म्हणून संबोधीत असत.

श्रीबाबांविषयी दि ऑनरेबल दादासाहेब खापर्डे वऱ्हाड अमरावतीचे सुविख्यात ॲडव्होकेट म्हणतात की–प्रत्येकाच्या अंतःकरणातील गुप्त विचार बाबा जाणतात. त्यांच्या गरजा दूर करतात आणि ते सर्वांना सुख देतात. पृथ्वीवरील देवाची माझी कल्पना त्यांचे ठायी पूर्ण झाली आहे असे मला वाटते. रा. ब. मोरेश्वर प्रधान यांच्या (शिरडीचे श्रीसाईबाबा) या ग्रंथाची प्रस्तावना.

प्रोफेसर जी. जी. नारके एम. ए. एम. एसस्सी इंजिनिअरिंग कॉलेज पुणे म्हणत की–" आमच्या नित्य पूजेच्या देव्हाऱ्यात मी साईबाबांची स्थापना केली आहे. साईबाबा हे साधारण सत्पुरुष नसून देव आहेत. माझे श्वसुर श्री. बुटी, माझी पत्नी, आणि माता हे सर्व बाबांचे भक्त असून त्यांना देव मानून पूजा करीत. "

१६) आघाडी चाले साई राजा ।

श्री. वी. व्ही. नरसिंहस्वामी प्रेसिडेंट ऑल इंडिया साईसमाज मद्रास हे आपल्या पुस्तकात 'बाबांचा संत' म्हणून उल्लेख करतात तर ऑनरेबल मिस्टर जस्टिस एम. बी. रेगे, बी. ए. एल. एल. बी हायकोर्ट जज्ज, इंदूर यांनी बाबांच्याबद्दल असे लिहून ठेवले आहे की, बाबा हे हयात असताना आपल्या शब्दांनी आणि कृतींनी साधकांना मार्गदर्शन करणारे परमात्म्याचे अवतार होते. आता त्यांचा देह जरी नाहीसा झाला असला तरी त्या देहात वास करणारे बाबा आता परमात्म स्वरूपात वास्तव्य करून आपल्या अनेक भक्तांना पूर्वीप्रमाणेच मार्गदर्शन करीत आहेत. (श्री. वी. व्ही. नरसिंहस्वामीकृत सेईंग्ज आणि चारटर्स पान १–२)

सुविख्यात ओरिएंट लॉंगमन्स या प्रकाशन संस्थेने मिस्टर आरथर ओसबोर्न या विद्वानांनी लिहिलेला "दि इनक्रेडिबल साईबाबा" हा ग्रंथ प्रकाशित केला आहे. त्यातील आरंभीच्या पुरस्कारामध्ये कान्हनगड, आनंदाश्रम येथील स्वामी रामदास यांनी आपले असे स्पष्ट मत दिले आहे की, "जो कोणी साईबाबा किंवा त्यांचे शिष्य यांचे सहवासात आला असेल त्याला साईबाबा हे एक अत्युच्च आध्यात्मिक उन्नतीचे संत होते व आताही आहेत ही गोष्ट नाकारता येणार नाही."

मूळ ग्रंथाच्या पान क्रमांक ६–७ वर खुद्द मिस्टर ओसबोर्न साहेब म्हणतात की, भारतात बहुतेक असा दुसरा संत नाही की ज्याचे किंवा ज्याच्या पंथाचे लोक इतक्या विस्तृत रीतीने पसरलेले आहेत. हे विधान बरोबर सांगावयाचे म्हणजे अवतारात अंतर्भूत असणाऱ्या श्रीरामकृष्ण परमहंस यांना लागू नाही.

श्रीसाईबाबांचे उपदेशपर बोल

१) ईश्वरावर श्रद्धा ठेवा व आशीर्वाद बाळगा म्हणजे सर्व काही मनासारखे होईल.
२) परमेश्वराची आठवण निरंतर ठेवावी.
३) ईश्वरकृपा होण्यास श्रद्धा व सबुरी या दोन गुणांची फार जरुरी आहे.
४) वृक्ष जसा फळे आली की नमतो, तसे संपत्ती आली तरी गर्व न धरता नम्र व्हावे.
५) सुख असो किंवा दुःख असो. परमेश्वराची आठवण सतत ठेवावी.

— श्रीसाईबाबा

पिछाडी संतानका फौजा ।

श्रीसाईनाम महिमा

● दीड कोटी जप केल्यास ब्रम्हहत्येपासून मुक्त होता येते असे एक स्मृती वचन आहे. हरिनामाने महापातकांपासून माणसाची मुक्तता होऊ शकते असे ब्रम्हसंहितेत सांगितलेले आहे. साधूसंतानीदेखील या नामजपाचे महत्त्व पुरेपूर ओळखले.

कविवर्य मोरोपंत पराडकर यांनी आपल्या केकावलीच्या एका चरणात असे स्पष्टपणे सांगितले आहे की, कली जरी अत्यंत दुष्ट व दुर्जन असा आहे तरी भगवंताच्या नामास तो भितो !

भगवान नारदाच्या मते, कलियुगात हरिनामाशिवाय भगवंताच्या प्राप्तीचे दुसरे सुलभ असे साधनच नाही.

रामचंद्राच्या उलट्या 'मरा' नामजपाने वाल्या नावाच्या कोळ्याचा श्रीवाल्मीकी ऋषी बनला ! ज्ञानियांचा राजा जो ज्ञानेश्वर यांनीही असेच म्हटले आहे की—

जर तुम्ही वाचेने विठ्ठलाचे नाव उच्चाराल तर प्रत्यक्ष कलिकाळही गप्प बसेल. केवळ अखंड नामस्मरणाने ज्याने आपले नामदेव बनविले त्या नामदेवांनी देखील पांडुरंगाच्या नावाचे गायन केले. त्याच नावाचे सतत ध्यान केले, अनाथांचे नाथ एकनाथ यांनी देखील हेच सांगितले आहे की, ज्या ठिकाणी श्रीरामकृष्ण या नामस्मरणाचे अखंड संकीर्तन चालू असते त्याठिकाणी प्रत्यक्ष वेद अर्थासह तिष्ठत उभे राहातात.

भक्तीमार्ग दीपक तुकाराम महाराजांनी विठोबाचे नाव अट्टाहासाने उच्चारणे हेच धर्माचे वर्म आहे असा निर्वाळा देऊन ठेवलेला आहे. कल्याणाचे कल्याण जर कोणते असेल तर ते रघुरायाचे गुणगान होय. असा श्रीसमर्थ रामदासस्वामींनी कंठरव केला आहे. केवळ नामाचा जप केला म्हणून पंढरीच्या पांडुरंगाने अनेक पातकी तारले आहेत.

संकटात सांपडलेल्याना गजेंद्राने श्रीपांडुरंगाच्या नावाचा धावा केला म्हणून त्वरेने धावत येऊन गजेंद्र व मगर या दोघानाही त्याने तारले. अजामिळ व शबरी ही महापातकी माणसे केवळ नामजपामुळे तरून गेली. बाळ ध्रुवाने श्रीप्रभुनारायणाचा "ओम् नमो भगवते वासुदेवाय." या जपाने धावा केला म्हणून त्याला भगवंताने कड्यावरून हिरण्यकश्यपूने लोटून दिले, उकळत्या तेलात टाकले तरी वाचविले व

शेवटी तारांगणात अढळपद त्यास प्राप्त झाले म्हणूनच की काय नामस्मरण किंवा नामसंकीर्तन याला साधनराज व भक्तीराजमार्ग अशी नावे संतांनी दिलेली आहेत.

भगवान श्रीसाईबाबांनी आपला नाममहिमा सांगताना हाच निर्वाळा दिला आहे की तुम्ही नुसते साई साई असे नित्य स्मराल तरी या मायेच्या सातासमुद्रापलीकडे मी तुम्हाला घेऊन जाईन. माझी भक्ती करा म्हणजे तुम्हाला कलीकालाचेही भय कदापिही रहाणार नाही आणि सुख तुमच्या पादाशी लोटांगण घालत येईल.

श्रीसाईबाबांच्या वेळी हिंदु व मुसलमान या दोन जमातीत दुही पडली होती" परंतु बाबांनी आपल्या उपदेशाने ती नष्ट केली. 'राम' व 'रहिम' आणि 'कृष्ण' व 'करीम' यांच्यात मुळीच फरक नाही. तो एकच परमेश्वर आहे आणि आपण हिंदु-मुसलमान आदि सर्व धर्माचे लोक त्यांचीच लेकरे आहोत म्हणून आपण सर्वजण भाई भाई आहोत तेव्हा आपापसात भांडण करणे खरोखरच चांगले नाही. सर्वांनी बंधुभावाने एकजुटीने राहिले पाहिजे म्हणजे परकियांना आमच्यामध्ये स्वार्थासाठी भेदभाव करण्याला मुळीच जागा राहणार नाही व आपली भारतमाता समृद्ध, बलवान, शक्तिशाली होईल हे पूर्ण लक्षात ठेवून वागा म्हणजे तुमचे कल्याण होईल. असे सांगून सर्वांनाच बाबांनी सारखा भक्तिमार्ग सांगितला. बाबांच्या गाठी पूर्व पुण्याईचे बळ नसते तर शिरडीला एक पळभरही कुणी भक्त ठरला नसता व ठरणार नाही. ●

★ बाबांची पूजा कशी करावी ★

● श्रीसाईबाबांची पूजा कशी करावी याविषयी श्री. गोविंदराव रघुनाथ दाभोळकर उर्फ हेमाडपंत यांनी आपल्या ग्रंथात फार सुंदर विवेचन केले आहे. पंत म्हणतात, बाबांची पाद्यपूजा करताना डोळ्यातील प्रेमाश्रूंचे थेंब पडू द्या. पवित्र प्रेमाच्या चंदनाने त्यांच्या कपाळावर टिळा लावा. पवित्र भक्तीची चादर त्यांच्या अंगावर घाला. सात्विक विचारांची फलपुष्पे त्यांना वाहण्याचा प्रयत्न करा. म्हणजे साई संतुष्ट होतील आणि ते कुणाही भक्ताला प्रसन्न होतील. श्रीसाईबाबांच्या पूजेला नवरत्नांची, अत्तर गुलाबाची, फळाफुलांची कशाचीही जरुरी नाही. भक्त साई प्रेमाचे आणि खऱ्या भाव भक्तीचे भुकेलेले आहेत. पण ती भक्ती आतून पाहिजे, अंतःकरणापासून हवी. मनात थोडा फार विकल्प जरी आला तरी भक्ताने घाबरण्याचे अथवा संशयग्रस्त होण्याचे कारण नाही. साई सांभाळून घेतील व त्याला योग्य मार्ग दाखवतील यात शंकाच नाही.

भक्तीच्या बुडवावे प्रेम प्रवाही ।

बाबांची ६० वी पुण्यतिथी

श्रीसाईनाथा तुजवीण नाहीं मज अन्य त्राता
सहनशक्ती आतां आली सराया तरी येईना कशी माया
दया येऊ दे रे तव अंतरी कृपा करी रे गुरुराज स्वामी
गुण गातां मना शांती वाटे तव दर्शनें मानसी हर्ष दाटे
रूसू नको मजवरी साई चुकले जरी माझे कांहीं
साद घालीते साईनाथा क्षणी धांव रे धांव आता
ईश्वरी अवतार तुज म्हणती भक्तजनास कळे तुझी महती
बाबा मजवरी कृपा करावी मनीची इच्छा पुरवावी
बाबा सत्संगती लाभावी सर्व कुटुंबीय सुखी असावी
चीरंजीव झाली ती शिरडी ती समाधी हरवी भक्त जनांची उपाधी
साता जन्माचे पुण्य आले फळा म्हणूनी साई लाभला
ठायी ठायी दिसे मज साई मुखी सदा नाम साई
वीचा वैभव दे रे साई अभेद भक्ती दे रे साई
पुण्यवंता पुण्यशीला श्रीसद्‌गुरु साईनाथा
ति केवळ नसे मूर्ती भक्त जनांची असे स्फूर्ती
थीजली गात्रे समजेना काय करावे भव दुःख आता दूर व्हावे

—डॉ. सुमती खानविलकर
सीताकुंज, लोणावळा

※ शिरडीत बाबांचे दर्शन कसे घ्यावे ※

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

● मुंबापुरीतील एक प्रसिद्ध साईभक्त कै. रा. ब. मोरेश्वर विश्वनाथ प्रधान यांच्या घरी ह. भ. प. कै. श्री. नानासाहेब चांदोरकर यांच्या प्रेरणेने 'श्रीसाई लॉज' स्थापन करण्यात आला. तिथे शिरडीतील श्रीबाबांच्या दर्शनाच्या बाबतीत चर्चा होऊन पुढील सूचना शास्त्रशुद्ध प्रकारे संमत करण्यात आली आहे ती भक्तांच्यासाठी मुद्दाम येथे देत आहोत. शिरडीत प्रथम आल्यावर भक्ताने साठे-नवलकर वाड्यातील कडुनिंबाच्या झाडाखाली असलेल्या श्रीबाबांच्या श्रीगुरूच्या समाधीचे डोळे भरून दर्शन घ्यावे. नंतर तिला प्रदक्षिणा घालून स्नानाध्यानाने द्वारकामाईतील बाबांच्या साक्षात् रंगविलेल्या प्रतिमेचे दर्शन घ्यावे. ही छबी बाबांचे एक निस्सीम भक्त कै. श्री. शामराव जयकर यांनी बाबांना खास नम्र विनंती करून बाबांना समोर बसवून आपल्या सफाईदार हातानी व कुशल कुंचल्यांनी चितारलेली असल्याने, साक्षात् बाबाच तिथे बसलेले आहेत असा भास होतो. हे सारे झाल्यावर मग चावडीत जावे व शेवटी बुटी वाड्यातील श्रीबाबांच्या समाधी स्थानाचे दर्शन घ्यावे आणि मग लेंडी-बागेत जावे. शिर्डीस येणाऱ्या प्रत्येक भाविकाने बाबांच्या या पंचस्थानांना अवश्य भेट द्यावी. ती भेट दिल्याशिवाय शिर्डीची यात्रा पूर्ण होत नाही असे म्हटल्यास चुकीचे होणार नाही. ❀

श्रीसाईलीला

पुढील अंक – भव्य दिवाळी विशेषांक

★ श्रीसाईभक्तांच्या विविध अनुभवांनी भरगच्च असा दीपावली अंक १ नोव्हेंबर रोजी प्रसिद्ध होईल.

★ श्रीसाईलीला खास अंक मालिकेतील हा दुसरा खास अंक अवश्य वाचा.

★ मुखपृष्ठावर साईबाबांचे मनोहर पंचरंगी संग्राह्य चित्र.

पृष्ठे ९६ किंमत दिड रुपया

या अंकात **कविता** प्रसिद्ध होणार नाहीत.

साई हित कर्ता । आप्त बंधु ।

※ श्रीसाईबाबांची चिंतनीय वाक्सुधा ※

- जो सत्याचे पालन करतो त्याच्यामागे मी आहे.
- तुम्ही ज्या दृष्टीने माझ्याकडे पाहाल त्याच दृष्टीने मी तुमच्याकडे पाहीन.
- माझ्या सदैव नामस्मरणाने तुमचे ईप्सित साध्य होईल.
- तुम्ही आपल्या इष्ट दैवताचे किंवा गुरुचे नेहमी स्मरण करा. तीच खरी साधना.
- जे मला शरण येतील त्यांचे मी समाधीतूनही रक्षण करीन.
- सत्य हा माझा धर्म आहे. त्यामुळे माझ्या खऱ्या भक्तांना समाधीतून मी आशीर्वाद देईन.
- मोहापासून अलिप्त होऊन जो भक्त माझ्याकडे येईल त्यावर मी कृपा करेन.
- 'साई साई' या नामजपाने तुमचे कल्याण होईल.
- जेथे भक्ति श्रद्धान्वित । तयाचा मी नित्यांकित ।
  ये अर्थी न व्हावे शंकित । इतरत्र अप्राप्त मी सदा ।

श्री. उल्हास सकपाळ यांचे निधन

मुंबापुरीतील श्रीसाईबाबांचे एक निष्ठावान भक्त श्री. वासुदेवराव सकपाळ यांचे जेष्ठ चिरंजीव श्री. उल्हास यांचे मेंदूच्या विकाराने ३० ऑगस्ट १९७८ रोजी सायंकाळी महात्मा गांधी रुग्णालयात देहावसान झाले. श्री. उल्हास व त्यांचे कुटुंबिय यांनी बाबांचे शिरडीतील वर्षाकाठीचे तीन मुख्य उत्सव गेल्या कित्येक वर्षांत कधीच चुकविले नाहीत. श्री. उल्हास हे टिटाघर पेपर मिल्सच्या मुंबई शाखेत नोकरीस होते. निधन समयी त्यांचे वय २७ वर्षांचे होते. ऐन तारुण्यात त्यांचे निधन झाल्याने सर्वत्र हळहळ व्यक्त करण्यात येत आहे. श्रीसाई मृतात्म्यास चिरशांति व सद्‌गति देवो.

१९) साई गणेश जणु मंगल मंगलाचे ।

श्रीसाईतत्वज्ञान व बोधामृत

★★★★★★★★★★★★★★★★★★

भगवान श्रीसाईबाबांनी आपल्या भक्तांना जीवनाचा स्पष्टार्थ पुढीलप्रमाणे विशद करून सांगितला आहे.

१) पिंड पोषण, देह पोषण आणि मैथुन हेच जर नर देहाचे साधन असेल तर तो मानव-जन्म निरर्थक समजावा.

२) आहार, निद्रा, भय, मैथुन इत्यादीतच आयुष्याचा विनियोग होत असेल तर मग श्वान--कुत्रे आणि मानव यामध्ये भेद तो काय?

३) नरदेहाचे सार्थक न करणारा मानव पुच्छ नसलेला नर पशु समान असतो.

४) मनुष्यप्राणी मुक्त आहे तो निर्भय स्वतंत्र आहे हे माणसाने जाणले पाहिजे.

५) आपण आलो कोठून? पुढे जाणार कोठे? या गोष्टीचे मूळ कारण माणसाने समजून घेऊन त्याप्रमाणे साधना केली पाहिजे.

६) पूर्व कर्मानुसार अवचित प्राप्त झालेल्या या नरदेहाचे सार्थक करा. व्यर्थ फुकट घालवू नका.

७) अरे नररूपी पोपटा! तू आपल्या माया--संसाराच्या पिंजऱ्यात अडकला आहेस. तो पिंजरा आपल्या सत्कर्माच्या कृतिरूप टोकदार लाल चोचीने कुरतडून बाहेर पड, व आपल्या आयुष्याचे सार्थक करून धन्य हो.

श्रीस्वामी मुक्तानंदजी परदेशात रवाना

वज्रेश्वरीजवळील गणेशपुरीच्या सिद्धपीठाचे अध्यात्मप्रमुख स्वामी मुक्तानंद परमहंस हे ऑगस्टच्या तिसऱ्या आठवड्यात तिसऱ्यांदा विमानमार्गे जागतिक दौऱ्यावर रवाना झाले.

ऑस्ट्रेलिया, अमेरिका व काही युरोपियन देशात नवीन सिद्धयोग केंद्रे स्थापन करून व सध्या अस्तित्वात असलेल्या आश्रमांची शिस्तबद्ध व्यवस्था करून स्वामीजी दोन वर्षांनी भारतास परतणार आहेत.

दोन विलक्षण बहिणी

● एकदा बाबा लेंडीहून मशिदीकडे येत होते. वाटेत त्यांना शेळयांचा एक कळप चाललेला दिसला. त्यातील दोन शेळ्या त्यांनी निवडून काढल्या व त्याबद्दल ३२ रु. रोख शेळीच्या मालकास दिले. बाबांच्या या कृत्याचे सर्वांना आश्चर्य वाटले.

त्या दोन शेळयांना जवळ घेऊन बाबांनी त्यांच्या पाठीवर प्रेमाने हात फिरविला. एका गृहस्थास त्यांनी चार रुपये दिले व बाजारातून डाळ आणण्यास सांगितली. शेळयांना बाबांनी मनसोक्तपणे डाळ खाऊ घातली. बाबांनी त्यांच्या पूर्वजन्माची हकीकत सांगितली.

ह्या दोन्ही शेळया मागील जन्मी बंधु बंधु होत्या. थोरला भाऊ आळशी होता. धाकट्या भावाने व्यापार केला व बराच पैसा मिळविला. त्याच्याजवळ द्रव्यसंचय झाल्यावर थोरल्या बंधूच्या मनात वैर उत्पन्न झाले. एके दिवशी शस्त्रास्त्रे हातात घेऊन दोघानी मारामारी केली. त्यामुळे रक्तपात घडून ते पंचतत्वात पावले.

त्यानंतर त्यांचा कृतकर्म भोगण्यासाठी पशुयोनीत जन्म झाला. या शेळयाना पाहिल्यावर त्यांच्या पूर्वजन्माची कथा आठवली असे बाबा सांगू लागले.

—साईनंद

गोषातील सुंदर ललना

● वैजापूर येथील नानासाहेब नावाचे एक श्रीमंत गृहस्थ बाबांच्या दर्शनास आले होते. त्यावेळी बाबा मशिदीत बसले होते. त्यावेळी तिथे एक गोषा घेतलेली स्त्री दर्शनास आली. बाबांचे दर्शन घेतेवेळी तिने तोंडावरील गोषा दूर केला. ती स्त्री लावण्यवती असल्याने सहाजिकच तिच्या सौंदर्याकडे पाहून नानासाहेबांचे चित्त विचलीत झाले.

त्या सुंदरीवर नानांचे मन गेले म्हणून ते लज्जेने खाली पाहू लागले. अशावेळी बाहेर जावे असे नानांना वाटले. निमिषार्धात बाबांनी अंतर्ज्ञानाने हे सर्व जाणले. बाबा म्हणाले, " ब्रह्मदेवाने सृष्टी निर्माण केली आहे. तेव्हा रसिकतेने आपण त्याच्या लीलेचे कौतुक केले पाहिजे. दृष्टीचे काम दृष्टी करीत राहील. बनता बनता तुझी चित्तवृत्ती स्थिर होईल. लज्जास्पद होऊन पळून जाऊन काय साधणार आहेस नाना ?"

बाबांच्या या अमोल उपदेशामुळे नाना चकीत झाले. बाबांच्या थोर हृदयाची त्यांना खात्री पटली.

—साईनंद

२०) साई दिगंबर प्रभू गुरु दत्तराज ।

श्रीसाईबाबा संस्थान, शिरडी

साठावा पुण्यतिथी सोहळा

संतचूडामणि भगवान श्रीसाईबाबांचा साठावा पुण्यतिथी महोत्सव मंगळवार दि. १० ऑक्टोबर ते शुक्रवार १३ ऑक्टोबर १९७८ पर्यंत शिरडी येथे साजरा होत आहे, तरी सर्व साईभक्तांनी हेच आग्रहाचे निमंत्रण समजून चार दिवसांच्या भरगच्च कार्यक्रमास हजर रहावे आणि सर्व कार्यक्रमास संपूर्णपणे सहकार्य द्यावे अशी विनंती श्री. क. ह. काकरे न्यायालय धारक श्रीसाईबाबा संस्थान शिरडी हे करतात.

● **मंगळवार दि. १०–१०–७८ चा कार्यक्रम** — पहाटे ५–१५ श्रींची काकड आरती, ६ वा. श्रींचे तसबिरीची व पोथीची मिरवणूक व द्वारकामाईत स्थापना. ६–३० श्रीसाईचरित्र अखंड पारायणास सुरुवात, ६–२५ बाबांचे मंगल स्नान व गायनवादन. ९ वा. श्रींच्या वस्त्रांची प्रसाद रूपाने जाहीर लीलावाने विक्री, दुपारी १२ वा. माध्यान्ह आरती व तीर्थप्रसाद, सायंकाळी ४ वा. किर्तन, श्रीकृष्ण-शास्त्री महाजन ठाणे, सायं. ६ वा. धूपारती, ७–३० वा. गायन श्री. राम मराठे, ९–१५ वा. श्रींच्या पालखीची मिरवणूक, ११ वा. शेजारती.

● **बुधवार दि. ११–१०–७८** — पहाटे ५–१५ वा. काकड आरती, ६ वा. श्रींच्या तसबिरीची व पोथीची द्वारकामाईतून समाधीमंदिराकडे मिरवणूक, ६–३० वा. बाबांचे मंगल स्नान व गायनवादन, ९ वा. श्रींच्या वस्त्राची प्रसादरुपाने लीलावाने विक्री, ९ वा. भिक्षाझोळी कार्यक्रम. १० वा. पुण्यतिथी किर्तन श्रीकृष्णशास्त्री महाजन, दुपारी १२ वा. माध्यान्ह आरती व प्रसाद, १ वा. आराधना विधी, ५ वा. सिमोल्लंघन, ६ वा. धूपारती, ८ वा. कलाकारांची हजेरी सुरू या दिवशी दर्शनासाठी मंदिर रात्रभर उघडे राहील.

● **गुरुवार दि. १२–१०–७८** — सकाळी ६ वा. बाबांचे मंगल स्नान, ७–३० वा. गुरुस्थान येथे रुद्राभिषेक, ९ वा. श्रींच्या वस्त्रांची प्रसादरूपाने लीलावाने विक्री, १२ वा. माध्यान्ह आरती व प्रसादतीर्थ, ४ वा. एकादशी निमित्य किर्तन श्री. प्रभाकर साने व प्रवचन श्री. वाघचौरे बुवा शिरडी, ६ वा. धूपारती, ७–३० वा. कलाकारांची हजेरी, ९–१५ श्रींची गुरूवारची पालखी, १० वा. शेजारती.

● **शुक्रवार दि. १३–१०–७८** — पहाटे ५–१५ वा. श्रींची काकड आरती, ६ वा. बाबांचे मंगल स्नान, ९ वा. श्रींच्या वस्त्रांची प्रसाद रूपाने लीलाव विक्री, १०–३० वा. गोपालकाला किर्तन व दहिहंडी, श्री. ग. वि. जोशी शास्त्री यांचे काला किर्तन, १२ वा. माध्यान्ह आरती व तीर्थप्रसाद, ४ वा. भजन, ६ वाजता धूपारती, ७–३० वा. कलाकारांची हजेरी, १० वा. शेजारती, १०–३० वा. शिर्डीचे श्रीसाईबाबा नाट्य प्रयोग.

◆◆◆

हा कल्पवृक्ष पुरवी नित भक्तकाज ।

शिरडी–वृत्त माहे ऑगस्ट सन १९७८

या महिन्यात श्रावण आल्या कारणाने श्रींच्या दर्शनासाठी भाविक साई-भक्तांची गर्दी बरीच होती. सत्यनारायण पूजाही बऱ्याच झाल्या.

काही कलाकारांनी श्रींच्यापुढे हजेरी दिली ती खालीलप्रमाणे

कीर्तन :– १) संस्थान गवई काव्यतीर्थ श्री. ग. वि. जोशीशास्त्री यांची कीर्तने नेहमीप्रमाणे एकादशी व महत्त्वाचे दिवशी झाली.

२) ह. भ. प. सदाशिव कृ. पुराणिक, आळंदी यांचे कीर्तन.

३) ह. भ. प. रामराव गोविंदराव बुलढाणा, यांचे कीर्तन.

४) ह. भ. प. आबाजी पणशीकर मुंबई, यांचे कीर्तन.

५) ह. भ. प. लक्ष्मणबुवा वाघचौरे, शिरडी यांचे कीर्तन.

भजन, गायन वादन :– १) सौ. ज्योती ए. मनुजा, मुंबई. २) कु. चांद ए. मनुजा, मुंबई. ३) श्री. कैलास जे. जयसिंगाणी, मुंबई. ४) ह. भ. प. हनुमान प्रासादिक भजनी मंडळ, कुलाबा. ५) श्री. इच्छा शं. शास्त्री, मुंबई. ६) सौ. सुलभा र. जोशी, मुंबई. ७) कु. ललिता र. जोशी, मुंबई. ८) श्री. मनोहर शां. एरम, मुंबई. ९) श्री. सुनिल रा. काडगांवकर, पुणे. १०) श्री. जयवंत कुलकर्णी, मुंबई. ११) श्री. भानूशंकर भोपा, इन्दौर १२) श्री. गोवर्धन इन्दौर. १३) श्री. रघुनाथ कृ. कारखानीस, मुंबई. १४) श्री. गंगाधर शं. जाधव, पुणे. १५) श्री. बाळासाहेब मावळदकर, पुणे १६) श्रीमान नूतन ब्रास बॅण्ड, मुंबई. १७) श्री. रामचंद्र के. काळे, नागपूर. १८) श्री. भिकाजी कृ. राजपाठक, लोणावळा, यांचे संगीत गायन कीर्तन.

स्वराज्य प्राप्तीदिन :– १५ ऑगस्ट रोजी श्रीसाईबाबा संस्थान शिर्डीतर्फे रिसीव्हर मा. श्री. क. हि. काकरेसाहेब यांचे शुभ हस्ते ध्वजवंदन कार्यक्रम, श्रीसाईबाबांचे मंदिरावरील कळसाजवळ झाला. कार्यक्रमास संस्थान नोकरवर्ग, प्रतिष्ठित ग्रामस्थ व पाहुणे मंडळी, शिक्षकवर्ग, विद्यार्थी, विद्यार्थिनी, होमगार्ड पथक श्रीसाईनाथ हायस्कूल बॅण्डपथक, उपस्थित होते, त्यांना चहापान देण्यात आले.

माननीयांच्या भेटी

१) मा. श्री. ठाकरे, पार्लमेन्टरी सेक्रेटरी मध्यप्रदेश.

२) मा. श्री. शंकररावजी काळे, राज्यमंत्री, सहकार व शिक्षण खाते महाराष्ट्र राज्य.

३) मा. श्री. रमाकांत कदम, असिस्टंट चारिटी कमिशनर, नासिक.
४) मा. श्री. जितकर, जिल्हाधिकारी अहमदनगर.
५) मा. श्री. शंकर रावजी चव्हाण, अर्थमंत्री महाराष्ट्र राज्य.
६) मा. श्री. बसाक, IAS. जिल्हाधिकारी नासिक.
७) मा. श्रीमती एच. एस. आचार्य, आरोग्यमंत्री, गुजराथ राज्य.
८) मा. श्री. बबनराव ढाकणे, राज्यमंत्री, सार्वजनिक बांधकाम खाते महाराष्ट्र राज्य.
९) मा. श्री. शर्मा IAS. कमिशनर ॲग्रिकल्चर, महाराष्ट्र राज्य.
१०) मा. श्री. मल्होत्रा, जनरल दक्षिण विभाग भारत सरकार.
११) मा. श्री. गुप्ता, चेअरमन पंजाब नॅशनल बँक दिल्ली.

हवापाणी :— शिरडी येथील हवापाणी उत्तम असून रोगराई काही नाही.

☆

श्रीसंत कमुबाबा यांचे निधन

श्री संत कमुबाबा

गोरेगाव, मुंबई येथे पाटकर कॉलेजच्या समोर आश्रमातील वयोवृद्ध संत श्री कमुबाबा यांचे बुधवार दिनांक ६ सप्टेंबर रोजी वयाच्या ८४ व्या वर्षी निधन झाले. संपूर्ण देशभर त्यांचे अनेक हिंदू व मुसलमान भक्त पसरलेले असून बाबा शिरडीच्या साईबाबांचे शिष्य होते असा भक्तांचा विश्वास होता. त्यांनी साईबाबांचे आणि अब्दुल्ला बाबांचे अनेकदा दर्शन घेतले होते व त्यांचा निकट सहवासही त्यांना लाभला होता. विख्यात ब्लॉक मेकर डी. डी. नेरॉय हे त्यांचे परम भक्त आहेत.

खुंटी लाविला ध्वजा की साईबाबाने ।

बाबांचा सटका

● बाबांजवळ नेहमी सव्वाहात लांबीचा सटका म्हणजे सोटा असे. एकदा एक भक्त जोरजोराने बाबांचे पोट रगडत होता. बाबांना हे जोराने पोट चोळणे सहन होणार नाही, हे जाणून बाबांच्या एक तत्कालीन निस्सीम भक्त वेणूबाई उर्फ मावशी-बाई कडाडल्या,

"काय हो, अंग दाबण्याची ही तुमची कुठली तऱ्हा ? बाबांच्या शिरा तुट-तील तुमच्या अशा रगडण्याने!"

हे शब्द ऐकताच बाबा फार रागावले. त्यांनी आपला सटका जोराने जमिनी-वर आपटला. त्यांचे डोळे एकदम लाल झाले. आता बाबा काय करणार हे मावशी-बाईंना कळेना. त्या भयभीत झाल्या.

बाबांनी त्या सटक्याचे एक टोक खांबाला लावले, व दुसरे टोक त्यांनी आपल्या पोटाला लावून जोराने कडकडून त्या खांबाला मिठी मारली. सटका पोटातून आरपार बाहेर पडतो की काय म्हणून सर्वांच्या तोंडचे पाणी पळाले. पण आश्चर्य हे की बाबांच्या पोटाला सटक्यामुळे काहीच त्रास झाला नाही. उलट हसतमुखाने बाबा खाली बसले. मावशीबाई बाबांच्या या चमत्कारामुळे विस्मित झाल्या. **—साईनंद**

☆ श्रीसाई साहित्य ☆

श्रीसाई आराधना	१ रुपया
श्रीसाई गौरवस्तोत्र	५० पैसे
श्रीसाई स्तवन	५० पैसे
श्रीसाई माहात्म्य	५० पैसे
श्रीसाई स्तोत्र	५० पैसे
श्रीसाई भक्ति पाठ	५० पैसे
श्रीसाई कथामृत	५० पैसे
श्रीसाई भजने	५० पैसे
श्रीसाई माहात्म्य (गुजराती)	५० पैसे
श्रीसाई चालिसा (हिंदी)	५० पैसे

ताडदेव बुक डेपो प्रकाशन

सोनावाला बि. नं. ५ ताडदेव, मुंबई ७

"प्यासे दिल की पुकार"

प्यासा है मेरा दिल
तेरे दर्शन को ।
हल कर दे मुश्किल,
मेरे "साई" मुझसे मिल ॥
प्यासा है मेरा दिल.........

तेरे दरश की प्यासी अँखियाँ,
हो गई है बेनिंदीयाँ,
व्याकुल है मेरा दिल,
हल कर दे मुश्किल,
मेरे "साई" मुझसे मिल,
प्यासा है मेरा दिल.........

तू न मिलेगा तो, ए मेरे "बाबा"
खो दूँगा मैं, अपना आप,
कहीं, टूट न जाये मेरा दिल,
हल कर दे मुश्किल,
मेरे "साई" मुझसे मिल,
प्यासा है मेरा दिल........

तेरे दरश से, तर जाऊँगा,
भवसागर के पार जाऊँगा,
हँसता हुआ लेके दिल,
हल कर दे मुश्किल,
मेरे "साई" मुझसे मिल,
प्यासा है मेरा दिल.........

— डॉ. रामकृष्ण पटेल, एम. बी. बी. एस.
"साई बिरादर" पोस्ट – बलदेवगढ
जिल्हा – टीकमगढ (म. प्र.)
पिन – ४७२–१११.

साईपूजा

पूजा करावी तुझी साईनाथा ॥
तूं दीनांचा आश्रयदाता ।
तूं भक्तांची स्फूर्तिदेवता ।
तूं अपंगांचा रक्षणकर्ता ।
तूं सर्वांचा जीवनदाता ॥
पूजा करावी तुझी साईनाथा ॥ १ ॥

पाहता तुझे लोचन ।
शांत होई माझे मन ।
वाटे मज नेईल तारुन ।
हा माझा साईनाथ ॥
पूजा करावी तुझी साईनाथा ॥ २ ॥

मूर्ति पाहता तुझी मंदिरी ।
अश्रू दाटले लोचनी ।
निघता निरोप घेऊनी ।
मन येते गहिंवरुनी ।
पूजा करावी तुझी साईनाथा ॥ ३ ॥

— सौ. वैशाली आनंद हिंदळेकर
ओ/२०९, इंडियन ऑईल नगर
अंधेरी (पश्चिम) मुं. नं. ४०० ०५८.

।। भक्तोंके पालनदाता ।।

जैसे हरेक माताका बच्चोपर ध्यान रहता
वैसे मेरे साई है भक्तोंके पालन दाता

कभी धूप है कभी छाँव है
ये जीवन की राह है

साई दया की साया हो – तो
धुप का डर हि क्या है

भक्ति बलसे विषका प्याला
अमृत का है होता

वैसे मेरे साई है भक्तोंके पालनदाता
नेकिपे चलनेवालोंको बहोत है सहना पडता

देती जानकी अग्नी परिक्षा कस, सोनेकी लगता
द्रौपदी की पुकार से पलमें कृष्ण कन्हैया आता
वैसे मेरे साई है भक्तोंके पालनदाता

— **श्री. जयवंत कुळकर्णी**
१०, प्रार्थना समाज रोड,कुळकर्णी कुटीर,
विलेपार्ले, मुं. ५७.

++++++

साई-प्रत्यक्ष भगवंत

साई नव्हते संत
साई प्रत्यक्ष भगवंत
संकटे, काळजींचे डोंगर
बोट धरूनि करवील पार
साई भक्तीत झिजतां काया
स्वर्गानंद लाभतो हृदया

— **उज्ज्वल वामनराव कुळकर्णी**
८९६/१ तांबोळी गल्ली, नंदुरबार, जि. धुळे.

साई नाम-रहस्य

(आर्यागीती)

‘ साई साई ’ भजनी भक्तमनाचे वेडचि का जडले
का न जडावे त्याचे रहस्य असता तयातची दडले ॥१॥

चारी दिशांस असती भक्त तयांवरि सदा कृपादृष्टी
सत्य चतुर्मुख ‘ ब्रह्मा ’ निर्मिअली सद्भावमया सृष्टी ॥२॥

समदृष्टी जीवमात्री प्रकटे रक्षण-कणव विशेष सदा
शेषासन ‘ विष्णु ’ जणू पाळी भक्तां निवारूनी विपदा ॥३॥

धरिला फकिरी बाणा भस्म उदी प्रिय मशीद माईस
भक्तिस भाळे भोळा ‘ सांबचि ’ हा भेदभावनातीत ॥४॥

त्रिगुणात्मक आकारा दैवत आले सुनिश्चये ब्रह्म
धर्म जाति वर्णादिक बंधाविण हे जनांस पूज्यतम ॥५॥

सामूहिक ईश्वर हा सर्वांचा म्हणुनि नाम हे साई
रहस्य कळुनी भजता काय उणे त्या सुभक्त-मनदेही ॥६॥

— बा. के. पुराणिक
“ केशव तनय ’
त्रिविक्रम मंदिरासमोर, नवग्रही, धुळे.

ताईचे साईबाबा नवीन जागेत

मुंबईतील बाबांच्या जागृत स्थानांपैकी “ ताईचे श्रीसाईबाबा ” हे “ नागपाडा ” येथील एक ठिकाण आहे. पण या पावसाळ्यात हिरजी गोविंदजी चाळ, नागपाडा येथील इमारत पडल्यामुळे “ ताईचे श्रीसाईबाबा ” खालील ठिकाणी रहावयास गेले आहेत.

“ ताईचे श्रीसाईबाबा ” द्वारा लीलाताई शंकरराव गोलतकर
“ अभंग ” तळमजला, खोली नं. २२,
परळ व्हिलेज, परळ, मुंबई–४०००१२.

Regd. NO. MH/BYE/2[illegible]

॥ साई भक्त मंडळ ॥

पत्रव्यवहारासाठी कार्यालय —
द्वारा डॉ. एम. के. कीर्तिकर,
[illegible], डॉ. आंबेडकर रोड,
दादर, मुंबई १४.
फोन : ४२ ७४ ३३

प्रिय साईभक्तांनो,

दि. १० ऑक्टोबर १९७८ ते १२ ऑक्टोबर १९७८ [illegible] साई भक्त मंडळ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] देत आहे व [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] द्वितीय अधिवेशन [illegible] [illegible] आहे. [illegible] श्रीसाईलीला द्वारे साईभक्त मंडळ [illegible] [illegible] आमंत्रण [illegible] आहे की [illegible] सर्वांनी [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] घ्यावा.

आपला,
डॉ. एम. के. कीर्तिकर

: कार्यक्रम व स्थळ :

[illegible]	[illegible] [illegible] [illegible], डॉ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] आर्ट [illegible] जवळ, [illegible], मुंबई ५०
[illegible]	[illegible] [illegible] [illegible] बी. एन. वैद्य हॉल, [illegible] [illegible] [illegible] राजा शिवाजी हायस्कूल [illegible] कॉलनी दादर, मुंबई ४०० ०१४.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] साधावा

मुद्रक : पांडुरंग मोरे, बॉम्बे नॅशनल प्रिंटर्स प्रा. लि. ४२, जी. डी. आंबेकर रोड, वडाळा, मुंबई–३१. संपादक व प्रकाशक : श्री. क. हाँ. काकरे, 'साई निकेतन', डॉ. आंबेडकर रोड, खोदादाद सर्कलजवळ, प्लॉट नं. ८०४ बी, दादर, मुंबई–१४.